

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

О.В. Попович, Л.В. Томаш, О.Т. Волощук

**ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ
ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ СУСПІЛЬСТВА**

*навчально-методичний посібник
для другого(магістерського) рівня вищої освіти,
галузі знань – К «Безпека та оборона», спеціальність – К9
«Правоохоронна діяльність»*

Чернівці, 2025

УДК 343.13:343.3(075.8)

Рекомендовано до друку рішенням
кафедри загальнотеоретичної юриспруденції
та прав людини
Чернівецького навчально-наукового
юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(Протокол № 1 від 26 серпня 2025 року)

Рекомендовано до друку Навчально-методичною
радою Чернівецького навчально-наукового
юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»
(Протокол № 1 від 27 серпня 2025 року)

Рецензенти:

Возняковська К.А. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного, господарського права та приватно-правових дисциплін Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія».

Цехан Д.М. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія».

Автори-укладачі:

Попович О.В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри загально-теоретичної юриспруденції та прав людини Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»,

Томаш Л.В. – кандидат юридичних наук, науковий співробітник Буковинської державної сільськогосподарської дослідної станції Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН,

Волошук О.Т. – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри загально-теоретичної юриспруденції та прав людини Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»,

Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільства: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня; галузь знань – К «Безпека та оборона», спеціальність – К 9 «Правоохоронна діяльність» / Укл.: О.В. Попович, Л.В. Томаш, О.Т. Волошук. Чернівці, 2025. 80 с.

Навчально-методичний посібник розроблений відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільства», яка є складовою освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузь знань – К «Безпека та оборона», спеціальність – К9 «Правоохоронна діяльність».

© Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут Національного університету «Одеська юридична академія», 2025

© Попович О.В., Томаш Л.В., Волошук О.Т.

ЗМІСТ

1.ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
2.ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.....	5
3.СТРУКТУРА І ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	10
4.ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА.....	13
5.ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	19
6.ЗАВДАННЯ НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ.....	43
7.ВИДИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ.....	62
8.ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	68
9.РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	72

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс «Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільства» присвячений глибинному вивченню теоретичних і практичних аспектів кримінально-правової оцінки діянь, що посягають на суспільні інтереси, зокрема громадську безпеку, громадський порядок, моральність і культурну спадщину. Ці категорії кримінальних правопорушень становлять підвищену суспільну небезпеку, оскільки підривають основи функціонування соціуму, а їх правильна кваліфікація є запорукою дотримання принципів законності, правової визначеності та справедливості.

У межах курсу розкриваються поняття та система кримінальних правопорушень проти суспільства, аналізуються методологічні підходи до їх кваліфікації, вивчаються проблеми відмежування суміжних складів, зокрема масових заворушень від хуліганства чи групового порушення громадського порядку, а також специфіка кваліфікації діянь, учинених організованими злочинними формуваннями. Окрема увага приділяється правопорушенням проти моральності та культурної спадщини, терористичним актам, кіберзлочинам у сфері громадської безпеки й порядку, а також особливостям кваліфікації діянь у період воєнного стану.

Освітній компонент спрямований на формування у здобувачів вищої освіти професійних умінь і навичок кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів. Поєднання теоретичного аналізу з вивченням практики Верховного Суду, міжнародних стандартів і актуальних викликів сучасності забезпечує прикладне значення дисципліни. У результаті опанування курсу майбутні фахівці з правоохоронної діяльності здобувають здатність правильно, обґрунтовано й науково вивірено здійснювати кваліфікацію кримінальних правопорушень, що гарантує ефективність протидії злочинності на рівні держави та суспільства.

Метою освітнього компоненту є формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про систему кримінальних правопорушень, що посягають на суспільні інтереси, оволо-

діння методологічними підходами до їх кваліфікації, вироблення умінь здійснювати правильну правову оцінку діянь, а також розвиток здатності критично аналізувати доктринальні концепції та практику національних і міжнародних судових інституцій у цій сфері.

Завданням вивчення даної навчальної дисципліни є систематизація знань про особливості кримінально-правової охорони громадської безпеки, громадського порядку, моральності та культурної спадщини; оволодіння методами кваліфікаційного аналізу правопорушень, що становлять підвищену небезпеку для суспільних відносин, та відмежування їх від суміжних складів; формування вмінь застосовувати положення кримінального закону, практику Верховного Суду та ЄСПЛ для вирішення складних питань кваліфікації; розвиток здатності до виявлення прогалин і суперечностей у законодавстві та правозастосуванні, формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо їх подолання.

Опанування освітнього компоненту спрямоване на поєднання теоретичних знань і практичних навичок у сфері кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів, забезпечення когнітивного та дослідницького потенціалу здобувачів, формування здатності до наукової рефлексії та аргументованого відстоювання власної позиції у сфері кримінально-правової кваліфікації.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У процесі реалізації програми дисципліни «Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільства» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

ІК	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері правоохоронної діяльності та/або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.
----	--

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 4. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК 5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК 7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК 8. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК 9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК 10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

Спеціальні компетентності:

- СК 1. Здатність брати участь у розробленні та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній діяльності.
- СК 2. Здатність забезпечувати законність та правопорядок, безпеку особистості, суспільства, держави в межах виконання своїх посадових обов'язків.
- СК 3. Здатність виявляти та аналізувати причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживати заходи для їх усунення.
- СК 5. Здатність давати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах юридичної діяльності.
- СК 9. Здатність обирати оптимальні методи й засоби забезпечення публічної безпеки і порядку.
- СК 15. Здатність вживати заходів з метою запобігання,

виявлення та припинення адміністративних і кримінальних правопорушень, заходів, спрямованих на усунення загроз приватним та публічним інтересам людини й держави.

СК 16.

Здатність виявляти, аналізувати та нейтралізувати загрози, пов'язані з транснаціональною організованою злочинністю, зокрема у сферах торгівлі людьми, нелегальної міграції, незаконного обігу зброї, наркотиків, відмивання коштів та кіберзлочинності.

Навчальна дисципліна «Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільства» забезпечує досягнення **програмних результатів навчання (РН)**, передбачених освітньою програмою:

- РН 1. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців; зокрема, під час публічних виступів, дискусій, проведення занять.
- РН 4. Узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення, з урахуванням цілей, обмежень, правових, соціальних, економічних та етичних аспектів.
- РН 5. Аналізувати умови і причини вчинення правопорушень, визначати шляхи їх усунення
- РН 8. Забезпечувати законність та правопорядок, захист прав та інтересів особистості, суспільства, держави з використанням ефективних методів й засобів забезпечення публічної безпеки і порядку в межах виконання своїх посадових обов'язків.
- РН 11. Розробляти та кваліфіковано застосовувати нормативно-правові акти в різних сферах юридичної діяльності, реалізовувати норми матеріального й процесуального права в професійній дія-

- льності.
- РН 12. Надавати кваліфіковані юридичні висновки й консультації в конкретних сферах юридичної діяльності
- РН 13. Відшуковувати необхідну інформацію в спеціальній літературі, базах даних, інших джерелах інформації, аналізувати та об'єктивно оцінювати інформацію.
- РН 15. Модифікувати основні методи та засоби забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки та порядку.
- РН 19. Аналізувати обстановку, рівень потенційних загроз та викликів, прогнозувати розвиток дій правопорушників, вживати заходів з метою запобігання, виявлення та припинення правопорушень. вживати превентивних заходів для запобігання, виявлення і припинення правопорушень
- РН 20. Здійснювати професійну діяльність у сфері протидії транснаціональній організованій злочинності, зокрема у напрямках протидії торгівлі людьми, нелегальній міграції, контрабанді, відмиванню коштів, незаконному обігу зброї, наркотиків та кіберзлочинності.

До запланованих результатів навчання також належать:

- **демонструвати** розуміння сутності та системи кримінальних правопорушень проти суспільства, їх місця у структурі Особливої частини Кримінального кодексу України та положеннях проєкту КК; знання особливостей кваліфікації кримінальних правопорушень проти громадської безпеки, громадського порядку, моральності та культурної спадщини; усвідомлення ролі практики Верховного Суду, Конституційного Суду України та ЄСПЛ у формуванні підходів до кваліфікації.
- **узагальнювати** характеристики кримінально-правових інститутів у взаємозв'язку з кваліфікацією кримінальних право-

порушень проти суспільних інтересів; наукові концепції та сучасні дискусії щодо методології кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних благ; тенденції розвитку практики кваліфікації з урахуванням воєнного стану, цифровізації та міжнародних стандартів.

- **застосовувати** положення загальної теорії кваліфікації при вирішенні проблем конкуренції норм, множинності кримінальних правопорушень та форм співучасті у діяннях проти суспільних інтересів; методологічні підходи для кваліфікації масових заворушень, терористичних актів, кіберзлочинів та злочинів проти моральності; практику Верховного Суду, ЄСПЛ та узагальнення судової практики у правоохоронній діяльності.

- **встановлювати** прогалини та суперечності у правовому регулюванні кримінальних правопорушень проти суспільства; причини типових помилок кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільства у слідчій і судовій практиці; методи вдосконалення кваліфікаційного аналізу з урахуванням сучасних загроз суспільній безпеці.

- **аналізувати** судову практику щодо кваліфікації кримінальних правопорушень проти громадської безпеки, порядку та моральності; наукові дискусії щодо розмежування суміжних складів (масові заворушення ↔ хуліганство, тероризм ↔ диверсія, кримінальні правопорушення проти моральності ↔ адміністративні проступки); вплив воєнного стану, гібридних загроз і цифрових технологій на практику кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільства.

- **оцінювати** ефективність чинних методологічних підходів до кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів; значення прецедентних рішень для забезпечення єдності правозастосування; перспективи розвитку доктрини кваліфікації у світлі міжнародних стандартів та трансформації кримінального права України.

3. СТРУКТУРА ТА ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усь ого	у тому числі			усь- го	у тому числі		
		ле- кц.	пра к	сам · роб.		ле- кц.	пр ак	сам. роб.
Тема 1. По- няття та сис- тема криміна- льних право- порушень проти суспі- льства	7	1	2	4	7	1		6
Тема 2. Зага- льні засади кваліфікації кримінальних правопору- шень проти суспільних інтересів	5	1		4	6			6
Тема 3. Ква- ліфікація кримінальних правопору- шень проти громадської безпеки	7	1	2	4	8	1	1	6
Тема 4. Ква- ліфікація кримінальних правопору- шень, пов'язаних із	7	1	2	4	8	1	1	6

масовими заворушеннями та організованими формами злочинної діяльності								
Тема 5. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти громадського порядку	8	2	2	4	10	1	1	8
Тема 6. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти моральності та культурної спадщини	8	2	2	4	7	1		6
Тема 7. Правоохоронні аспекти розслідування та кваліфікації терористичних актів	8	2	2	4	8	1	1	6
Тема 8. Проблеми кваліфікації кіберзлочинів у контексті громадської безпеки та	8	2	2	4	7	1		6

порядку								
Тема 9. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти громадської безпеки та порядку в умовах воєнного стану	10	2	2	6	7	1		6
Підготовка до семестрового контролю	4			4	4			4

4. ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Тема 1.

Поняття та система кримінальних правопорушень проти суспільства

Поняття та сутність кримінальних правопорушень проти суспільства. Класифікаційні критерії та наукові підходи до їх систематизації. Родовий об'єкт посягання та його значення для побудови системи Особливої частини Кримінального кодексу України. Система кримінальних правопорушень проти суспільства у чинному КК України. Види кримінальних правопорушень проти суспільства. Співвідношення кримінальних правопорушень проти суспільства з кримінальними правопорушеннями проти держави та особи. Проблемні питання та дискусійні аспекти побудови системи кримінальних правопорушень проти суспільства. Вплив міжнародного кримінального права, практики ЄСПЛ та Міжнародного кримінального суду на їх кваліфікацію. Перспективи вдосконалення національного кримінального законодавства та положення проєкту Кримінального кодексу України щодо оновленої систематизації кримінальних правопорушень проти суспільства.

Тема 2.

Загальні засади кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів

Поняття та значення загальних засад кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів. Принципи законності, визначеності та стабільності кваліфікації як методологічна основа кримінально-правової оцінки кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів. Нормативна база загальних засад кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів: Конституція України, Кримінальний кодекс України, міжнародні договори, практика ЄСПЛ та правові позиції Верховного Суду. Методологія застосування норм Загальної та Особливої частин КК України при кваліфікації правопорушень цієї категорії. Колізії та конкуренція кримінально-

правових норм у сфері захисту суспільних інтересів і шляхи їх подолання. Використання правових позицій Верховного Суду та практики ЄСПЛ у забезпеченні єдності кваліфікаційної діяльності. Наукові дискусії щодо меж криміналізації суспільно небезпечних діянь, пов'язаних із суспільними інтересами. Особливості та перспективи правового регулювання відповідно до проєкту Кримінального кодексу України.

Тема 3.

Кваліфікація кримінальних правопорушень проти громадської безпеки

Поняття та кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти громадської безпеки. Система та класифікація кримінальних правопорушень цієї групи в Особливій частині Кримінального кодексу України. Методологічні засади відмежування кримінальних правопорушень проти громадської безпеки від суміжних складів, зокрема кримінальних правопорушень проти громадського порядку та основ національної безпеки України. Проблеми кваліфікації діянь, учинених із застосуванням вибухових речовин, зброї чи інших небезпечних засобів. Співвідношення терористичного акту, диверсії та інших суспільно небезпечних діянь. Роль судової практики Верховного Суду у забезпеченні єдності кваліфікації кримінальних правопорушень проти громадської безпеки. Вплив воєнного стану на тлумачення складів цієї категорії. Значення рішень ЄСПЛ та міжнародних кримінальних судових інституцій для розвитку української практики. Перспективи вдосконалення кваліфікації кримінальних правопорушень проти громадської безпеки у світлі проєкту нового Кримінального кодексу України.

Тема 4.

Кваліфікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із масовими заворушеннями та організованими формами злочинної діяльності

Поняття та кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень, пов'язаних із масовими заворушеннями та організованими формами злочинної діяльності. Ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 294

КК України, його відмежування від суміжних складів (хуліганство, терористичний акт, посягання на життя працівника правоохоронного органу). Організовані форми злочинної діяльності: злочинна організація, банда, терористична група та інші об'єднання — їх кримінально-правова кваліфікація та відмінність від звичайної співучасті. Особливості кваліфікації діянь, учинених у межах організованої групи або злочинної організації. Проблема конкуренції норм у випадках, коли дії учасників масових заворушень супроводжуються насильством, підпалами, захопленням будівель. Судова практика Верховного Суду щодо кваліфікації масових заворушень та організованих форм злочинної діяльності. Міжнародний досвід протидії організованим формам злочинної діяльності та вплив рішень ЄСПЛ на забезпечення прав людини у відповідних кримінальних провадженнях. Перспективи вдосконалення кримінального законодавства України у сфері кваліфікації масових заворушень і організованих злочинних об'єднань, з урахуванням проєкту нового Кримінального кодексу України.

Тема 5.

Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти громадського порядку

Поняття та кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти громадського порядку. Критерії відмежування кримінальних правопорушень цієї групи від суміжних складів (кримінальні правопорушення проти громадської безпеки, проти життя і здоров'я особи, адміністративні делікти). Аналіз складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 293–296 КК України: групове порушення громадського порядку, хуліганство тощо. Особливості кваліфікації діянь, учинених у публічних місцях, з використанням зброї, предметів, пристосованих для нанесення тілесних ушкоджень, чи із залученням організованих груп. Проблема конкуренції норм при кваліфікації діянь, що одночасно посягають на громадський порядок та інші об'єкти (життя, здоров'я, власність). Судова практика Верховного Суду щодо хуліганства та суміжних правопорушень. Європейські стандарти захисту свободи зібрань та

вираження поглядів, їхній вплив на практику застосування норм про порушення громадського порядку. Перспективи вдосконалення кримінального законодавства України з урахуванням проєкту нового Кримінального кодексу.

Тема 6.

Кваліфікація кримінальних правопорушень проти моральності та культурної спадщини

Поняття та кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти моральності та культурної спадщини. Особливості об'єкта охорони: суспільна моральність, культурні цінності, національна та світова спадщина. Кваліфікація кримінальних правопорушень, передбачених ст. 297 КК України (наруга над могилою, тілом померлого), ст. 298 КК України (знищення, руйнування чи пошкодження об'єктів культурної спадщини), ст. 299 КК України (знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду), їх розмежування з адміністративними деліктами. Особливості кваліфікації жорстокого поводження з тваринами (ст. 299 КК України), проблеми встановлення об'єктивної сторони та мотивів. Кваліфікація поширення продукції, що пропагує культ насильства чи жорстокості (ст. 300 КК України), і проблеми відмежування від свободи вираження поглядів. Склади кримінальних правопорушень, що стосуються посягання на статеву моральність та виховання неповнолітніх (ст. 301–304 КК України), їх актуальність у світлі цифровізації та інтернет-контенту. Практика Верховного Суду, ЄСПЛ та міжнародних судових органів щодо охорони моральності й культурних цінностей. Колізії норм і конкуренція складів у межах цієї категорії кримінальних правопорушень. Перспективи вдосконалення кримінального законодавства України, у тому числі у проєкті нового Кримінального кодексу України, та його гармонізація з європейськими стандартами.

Тема 7.

Правоохоронні аспекти розслідування та кваліфікації терористичних актів

Поняття та кримінально-правова характеристика терористичного акту відповідно до ст. 258 КК України. Відмежування терористичного акту від суміжних кримінальних правопорушень: диверсії, масових заворушень, посягань на життя державного чи громадського діяча. Методологічні підходи до кваліфікації терористичних актів, з урахуванням суб'єктивної сторони (мотив, мета, умисел) та суспільно небезпечних наслідків. Особливості кваліфікації у випадках вчинення теракту в умовах воєнного стану або збройного конфлікту. Роль судової практики Верховного Суду та позицій ЄСПЛ у формуванні стандартів оцінки терористичних злочинів. Правоохоронні аспекти розслідування: збирання доказів, що підтверджують спеціальну мету терористичного акту; проблеми доказування зв'язку між діями виконавців і організаторів. Специфіка кваліфікації співучасті та організованих форм злочинної діяльності у терористичних правопорушеннях. Проблема конкуренції норм (ст. 258 та суміжні склади). Використання міжнародних стандартів (ООН, Ради Європи, практики Міжнародного кримінального суду) для гармонізації національної практики. Перспективи вдосконалення кримінального законодавства України та проекту нового КК України у сфері протидії тероризму.

Тема 8.

Проблеми кваліфікації кіберзлочинів у контексті громадської безпеки та порядку

Поняття та особливості кіберзлочинів у сучасному кримінальному праві. Проблема визначення об'єкта кримінально-правової охорони у сфері кіберзлочинності: громадська безпека, громадський порядок, інформаційна безпека. Кваліфікаційні труднощі при відмежуванні кіберзлочинів від суміжних складів (шахрайство, несанкціоноване втручання, розповсюдження шкідливих програм). Особливості кваліфікації діянь, пов'язаних з масовими кібератаками на критичну інфраструктуру, інформаційні ресурси органів державної влади та об'єкти енергетики, транспорту, фінансової сфери. Кваліфікаційні ризики, пов'язані з транснаціональним характером кіберзлочинів, колізіями юрисдикції та проблемами міжнародної правової допомоги. Вплив

практики Верховного Суду, ЄСПЛ та Будапештської конвенції про кіберзлочинність на формування національних підходів до кваліфікації кіберзлочинів. Перспективи вдосконалення кримінального законодавства та проекту нового КК України у частині регламентації кіберзлочинів, з урахуванням цифровізації та євроінтеграційних процесів.

Тема 9.

Кваліфікація кримінальних правопорушень проти громадської безпеки та порядку в умовах воєнного стану

Методологічні та практичні проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень проти громадської безпеки й порядку в умовах воєнного стану. Вплив надзвичайних умов на розширення чи звуження обсягу кримінально-правової заборони, ризики зловживань при інтерпретації норм. Концептуальна відмінність між воєнними злочинами та загальнокримінальними правопорушеннями проти громадської безпеки (терористичний акт, диверсія, масові заворушення, хуліганство, незаконне поводження зі зброєю). Проблема подвійної інкримінації: коли одна й та сама поведінка може бути охоплена різними нормами КК. України). Судова практика Верховного Суду, ЄСПЛ та МКС як фактор формування сталих критеріїв кваліфікації. Дискусія про межі криміналізації: чи можна вважати суспільно небезпечними всі прояви протестної або «антисистемної» активності у воєнний час. Значення принципів правової визначеності, пропорційності й заборони зловживання кримінальним законом у кваліфікаційній діяльності. Перспективи вдосконалення національного законодавства та узгодження з міжнародними стандартами у світлі проекту нового Кримінального кодексу України.

5. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1.

Поняття та система кримінальних правопорушень проти суспільства

ПЛАН

1. Поняття кримінальних правопорушень проти суспільства: доктринальні підходи та законодавче закріплення.

2. Класифікація кримінальних правопорушень проти суспільства: критерії та наукові підходи.

3. Родове поняття об'єкта посягання: його сутність та значення для визначення системи кримінальних правопорушень проти суспільства.

4. Система кримінальних правопорушень проти суспільства у Кримінальному кодексі України.

5. Види кримінальних правопорушень проти суспільства:

- проти громадської безпеки,
- проти громадського порядку і моральності,
- у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів,
- у сфері охорони довкілля,
- інші види.

6. Співвідношення кримінальних правопорушень проти суспільства з кримінальними правопорушеннями проти держави та особи.

7. Проблемні питання та дискусійні аспекти побудови системи кримінальних правопорушень проти суспільства.

8. Вплив міжнародного кримінального права та європейських стандартів на формування та розвиток системи кримінальних правопорушень проти суспільства.

9. Перспективи вдосконалення законодавчого регулювання та узгодження з практикою ЄСПЛ і Міжнародного кримінального суду.

Теоретичні питання

1. У чому полягає сутність поняття «кримінальні правопорушення проти суспільства»?

2. Які доктринальні підходи до визначення системи кримінальних правопорушень проти суспільства існують у сучасній науці?

3. Які критерії покладено в основу класифікації кримінальних правопорушень проти суспільства?

4. У чому полягає значення родового об'єкта для побудови системи Особливої частини КК України?

5. Як у чинному КК України визначено систему кримінальних правопорушень проти суспільства?

6. Які особливості мають кримінальні правопорушення проти громадської безпеки?

7. У чому полягає специфіка кримінальних правопорушень проти громадського порядку і моральності?

8. Які підходи існують до кваліфікації правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин?

9. Які проблеми виникають при кваліфікації кримінальних правопорушень проти довкілля?

10. Як співвідносяться кримінальні правопорушення проти суспільства з посяганнями проти держави та особи?

11. Які пропозиції містить проєкт нового КК України щодо системи кримінальних правопорушень проти суспільства?

12. Яким чином практика ЄСПЛ впливає на кваліфікацію кримінальних правопорушень проти суспільства?

Практичні завдання

1. Як кваліфікувати дії особи, яка під час воєнного стану організувала масові заворушення з використанням вибухових пристроїв?

2. Чи слід кваліфікувати незаконне виробництво наркотиків як правопорушення проти суспільства чи проти здоров'я особи?

3. Якщо підприємство здійснює незаконний видобуток корисних копалин, які склади кримінальних правопорушень можуть утворитися?

4. Чи можна кваліфікувати хуліганство, вчинене з мотивів расової ворожнечі, як правопорушення проти суспільства з додатковою кваліфікуючою ознакою?

5. Яким чином визначається конкуренція між статтями про кримінальні правопорушення проти довкілля та статтями про кримінальні правопорушення проти громадської безпеки?

6. Громадянин К., перебуваючи в нічному клубі, організував небезпечну піротехнічну шоу-виставу без дозволу. Внаслідок пожежі постраждали відвідувачі. Як кваліфікувати дії К.? Чи це кримінальне правопорушення проти громадської безпеки чи проти особи?

7. Підприємець В. організував нелегальний продаж психотропних речовин через інтернет. У процесі розслідування виявлено, що він також систематично ухилявся від сплати податків. Як кваліфікувати дії? Чи утворюють вони сукупність кримінальних правопорушень проти суспільства та держави?

8. Екологічна організація подала позов щодо компанії, яка незаконно зливала відходи у річку. В ході слідства з'ясувалося, що до кримінального правопорушення причетні посадові особи місцевої ради. Як правильно визначити родовий об'єкт та вид кримінального правопорушення?

9. Невідомі особи організували масові заворушення, спрямовані проти мобілізаційних заходів в умовах дії воєнного стану. Як слід кваліфікувати дане кримінальне правопорушення проти суспільства чи проти держави?

10. Як кваліфікувати випадки вандалізму на релігійному ґрунті: як правопорушення проти суспільної моралі чи як посягання проти рівноправності громадян?

Питання для дискусії

1. Чи є доцільним виділення окремого розділу «кримінальні правопорушення проти суспільства» в системі Особливої частини КК України?

2. Чи варто розширити коло кримінальних правопорушень проти суспільства за рахунок нових складів, пов'язаних із кібербезпекою?

3. Наскільки ефективно українське кримінальне право відображає стандарти міжнародного кримінального права у сфері захисту суспільних інтересів?

4. Чи виправдане включення кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів саме до категорії «проти суспільства»?

5. Чи зберігає актуальність радянська модель побудови системи правопорушень проти суспільства у сучасних умовах?

6. Які труднощі виникають при відмежуванні правопорушень проти суспільства від правопорушень проти держави та особи?

7. Яку роль у майбутньому може відіграти проєкт КК України для формування нової системи кримінальних правопорушень проти суспільства?

8. Чи варто уніфікувати український підхід із європейськими стандартами у сфері кримінально-правової кваліфікації?

Тема 2.

Загальні засади кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів

ПЛАН

1. Принципи кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів (законність, визначеність, пропорційність, стабільність, індивідуалізація).

2. Подолання конкуренції та колізій кримінально правових норм, що встановлюють кримінальну відповідальність за посягання у сфері суспільних інтересів.

3. Використання практики Верховного Суду й ЄСПЛ як орієнтира в кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів.

4. Методологія застосування Загальної та Особливої частини КК при кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів.

5. Нові підходи, запропоновані в проєкті КК України щодо кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів.

6. Проблеми правової визначеності та уникнення надмірної криміналізації правопорушень проти суспільних інтересів.

7. Дискусійні аспекти: чи всі «суспільні інтереси» варто захищати кримінально-правовими засобами.

8. Перспективи гармонізації українських підходів із європейськими у кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів.

Теоретичні питання

1. У чому полягають загальні засади кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів?

2. Які принципи відіграють визначальну роль у кваліфікації кримінальних правопорушень цієї категорії?

3. Як співвідносяться кримінально-правові та адміністративно-правові засоби охорони суспільних інтересів?

4. Які критерії дозволяють відмежувати кримінальні правопорушення від дисциплінарних деліктів?

5. Як Загальна та Особлива частини КК України взаємодіють у процесі кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів?

6. Які типові колізії та конкуренція норм виникають при кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів?

7. Яку роль відіграє судова практика у формуванні єдності кваліфікаційної діяльності?

8. Які методологічні проблеми виникають при застосуванні практики ЄСПЛ у сфері суспільних інтересів?

9. Які новели пропонує проєкт Кримінального кодексу України щодо кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів?

10. У чому полягає значення принципу пропорційності для кваліфікації діянь цієї категорії?

11. Як забезпечується правова визначеність при кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів?

12. Які доктринальні дискусії мають місце щодо доцільності криміналізації діянь, що посягають на суспільні інтереси?

Практичні завдання

1. Як правильно кваліфікувати діяння, якщо воно одночасно містить ознаки адміністративного правопорушення та кримінального правопорушення проти суспільних інтересів?

2. Чи можливо змінити кваліфікацію діяння з кримінального правопорушення проти суспільних інтересів на кримінальні правопорушення проти основ національної безпеки України, якщо в процесі розслідування з'явилися нові фактичні обставини?

3. Які критерії відмежування застосовуються при кваліфікації правопорушень у сфері охорони довкілля від правопорушень у сфері господарської діяльності?

4. Як діяти слідчому, якщо виявлено конкуренцію норм Загальної та Особливої частини КК України при кваліфікації кримінального правопорушення проти суспільних інтересів?

5. У чому полягає методологічна відмінність між кваліфікацією кримінальних правопорушень проти громадської безпеки та проти громадського порядку?

6. Під час масового заходу активіст кинув петарду в натовп, унаслідок чого кілька людей отримали легкі тілесні ушкодження, а також виникла паніка, що призвела до тисняви. Слідчий кваліфікував дії за ч. 1 ст. 296 КК України (хуліганство). Прокурор наполягав на перекваліфікації за ст. 258 КК України (терористичний акт), аргументуючи тим, що дії були спрямовані на порушення громадської безпеки. Яке рішення є обґрунтованим?

7. Керівник промислового підприємства тривалий час ігнорував вимоги екологічних органів та допустив викид небезпечних відходів у водойму, що спричинило масову загибель риби та забруднення питної води. Відкрили кримінальне провадження за ст. 241 КК України (забруднення атмосферного повітря). Чи є ця кваліфікація правильною?

8. Група осіб створила Telegram-канал для поширення рецептів виготовлення синтетичних наркотиків. Вони не займалися безпосереднім виготовленням чи збутом, але забезпечували доступ до інформації широкому колу осіб. Як кваліфікувати їхні дії: як підготовку до незаконного обігу наркотиків (ст. 307 КК України) чи як самостійне кримінальне правопорушення правопорушення (ст. 317 КК України)?

Питання для дискусії

1. Чи завжди криміналізація посягань на суспільні інтереси є виправданою?
2. Які критерії дозволяють визначити, що суспільний інтерес має бути захищений саме кримінально-правовими засобами?
3. Чи можна говорити про надмірну криміналізацію у сфері охорони суспільних інтересів в Україні?
4. Як співвідноситься принцип стабільності кваліфікації з потребою реагування на нові суспільні виклики?
5. Яким чином практика ЄСПЛ впливає на формування підходів до кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів?
6. Чи не зводить практика Верховного Суду принцип індивідуалізації до формальних критеріїв?
7. Які проблеми виникають у застосуванні категорії «суспільний інтерес» у кримінальному праві?
8. Чи варто розширювати перелік кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів у проєкті КК України?
9. Як уникнути дублювання між кримінально-правовими та адміністративними санкціями?
10. Чи можна вважати цифрову безпеку новим видом суспільного інтересу, який потребує кримінально-правового захисту?
11. Як впливає політична кон'юнктура на криміналізацію діянь у сфері суспільних інтересів?
12. Чи є можливим вироблення європейського уніфікованого підходу до кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів?

Тема 3.

Кваліфікація кримінальних правопорушень проти громадської безпеки

ПЛАН

1. Поняття та кримінально-правова характеристика кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.
2. Система та класифікація кримінальних правопорушень проти громадської безпеки в КК України.

3. Відмежування кримінальних правопорушень проти громадської безпеки від суміжних складів кримінальних правопорушень.

4. Проблемні аспекти кваліфікації терористичного акту та диверсії.

5. Незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами: проблеми кваліфікації.

6. Судова практика Верховного Суду щодо кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

7. Вплив воєнного стану на кваліфікацію кримінальних правопорушень цієї категорії.

8. Роль міжнародного права та рішень ЄСПЛ у гармонізації кваліфікації кримінальних правопорушень проти громадської безпеки.

9. Перспективи вдосконалення законодавства у світлі проекту КК України.

Теоретичні питання

1. У чому полягає об'єкт кримінальних правопорушень проти громадської безпеки?

2. Як визначається громадська безпека як родовий об'єкт кримінально-правової охорони?

3. Які критерії класифікації кримінальних правопорушень проти громадської безпеки передбачені в КК України?

4. Чим відрізняються склади кримінальних правопорушень проти громадської безпеки від складів кримінальних правопорушень проти громадського порядку?

5. У чому полягає методологічна проблема відмежування терористичного акту від диверсії?

6. Які ознаки відрізняють незаконне поводження зі зброєю (ст. 263 КК України) від більш тяжких кримінальних правопорушень проти громадської безпеки?

7. Як визначається момент закінчення терористичного акту?

8. Які проблеми виникають при кваліфікації діянь, пов'язаних із незаконним виготовленням чи збутом вибухових речовин?

9. Чи можна визнати замах на диверсію (ст. 113 КК України) самостійним видом кримінального правопорушення?

10. Яку роль у забезпеченні єдності кваліфікації кримінальних правопорушень проти громадської безпеки відіграє практика Верховного Суду?

Практичні запитання

1. Які критерії дозволяють відмежувати кримінальне правопорушення проти громадської безпеки від адміністративного правопорушення у сфері обігу зброї?

2. Чи можна кваліфікувати зберігання вибухових речовин без мети їх застосування як самостійне кримінальне правопорушення?

3. Як визначити конкуренцію норм між ст. 113 КК України (диверсія) та ст. 258 КК України (терористичний акт)?

4. У яких випадках можлива співучасть у вчиненні кримінальних правопорушень проти громадської безпеки?

5. Які методологічні підходи застосовуються при кваліфікації діянь, пов'язаних із незаконним виготовленням вогнепальної зброї?

6. Група осіб організувала незаконне зберігання вибухових речовин у житловому будинку. Один із учасників планував їх використати для вчинення підпалу адміністративної будівлі, інший — для подальшого продажу. Чи є в діях групи однаковий склад кримінального правопорушення, чи їх слід кваліфікувати окремо?

7. Громадянин Н., протестуючи проти мобілізації, підпалив трансформаторну підстанцію, що забезпечувала електроенергією військову частину. Чи слід кваліфікувати дії як диверсію чи як терористичний акт? Які критерії відмежування застосовуються?

8. Під час воєнного стану особа виготовила вибухові пристрої з метою подальшого продажу цивільним особам. Чи змінюється кваліфікація залежно від контексту воєнного стану та чи можливе застосування кваліфікуючих ознак, пов'язаних з обстановкою?

Питання для дискусії

1. Чи можна вважати громадську безпеку універсальною категорією, яка охоплює інші родові об'єкти кримінально-правової охорони?
2. Чи виправдане збереження у КК України одночасної криміналізації диверсії та терористичного акту, враховуючи їхню схожість?
3. Які ризики створює розширене тлумачення понять «вибуховий пристрій» та «зброя» для практики кваліфікації?
4. Наскільки проєкт нового КК України забезпечує більш чітке регулювання кримінальних правопорушень проти громадської безпеки?
5. Чи можна враховувати політичний контекст при кваліфікації діянь, що створюють загрозу громадській безпеці?

Тема 4.

Кваліфікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із масовими заворушеннями та організованими формами злочинної діяльності

ПЛАН

1. Поняття та об'єкт кримінальних правопорушень, пов'язаних із масовими заворушеннями.
2. Ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 294 КК України.
3. Відмежування масових заворушень від хуліганства та терористичного акту.
4. Поняття та класифікація організованих форм злочинної діяльності.
5. Банда, організована група, злочинна організація, злочинна спільнота: порівняльна характеристика.
6. Особливості кваліфікації діянь, учинених у складі організованої групи.
7. Проблеми конкуренції норм при кваліфікації масових заворушень.
8. Судова практика Верховного Суду щодо організованих форм злочинної діяльності.

9. Перспективи вдосконалення законодавства у світлі проєкту нового КК України.

Теоретичні питання

1. Що є родовим та безпосереднім об'єктом кримінальних правопорушень, пов'язаних із масовими заворушеннями?

2. Які ознаки відрізняють масові заворушення від групового хуліганства?

3. У чому полягають основні елементи складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 294 КК України?

4. Як відмежувати масові заворушення від терористичного акту?

5. Які види організованих форм злочинної діяльності виділяє КК України?

6. Чим банда відрізняється від організованої групи та злочинної організації?

7. У чому полягає кваліфікаційна специфіка діянь, учинених злочинною організацією?

8. Як визначити конкуренцію норм між масовими заворушеннями та захопленням державних будівель?

9. Яку роль відіграє суб'єктивна сторона при кваліфікації участі у масових заворушеннях?

10. Які правові позиції Верховного Суду мають значення для правильної кваліфікації масових заворушень і організованих форм злочинної діяльності?

Практичні запитання

1. Чи можна кваліфікувати участь у масових заворушеннях без учинення конкретних актів насильства?

2. Які критерії дозволяють відрізнити організовану групу від злочинної організації?

3. У яких випадках можлива сукупність масових заворушень і терористичного акту?

4. Чи утворює сам факт створення злочинної організації закінчене кримінальне правопорушення?

5. Як кваліфікувати дії особи, яка не брала активної участі в масових заворушеннях, але координувала їх дистанційно?

6. Під час мирного мітингу група осіб почала закликати учасників до насильницьких дій. У результаті підпалили кілька автомобілів і вчинили напад на відділення поліції. Чи слід кваліфікувати дії як масові заворушення чи як сукупність окремих кримінальних правопорушень?

7. Група осіб за попередньою змовою створила стійке об'єднання для систематичних нападів на інкасаторські автомобілі. У ході розслідування встановлено, що структура мала ієрархію, розподіл ролей і чіткий план. Чи є це бандою чи злочинною організацією? Як правильно кваліфікувати дії її учасників?

8. Під час воєнного стану організована група вчинила захоплення будівлі військової адміністрації з метою подальшого тиску на органи влади. Чи йдеться про масові заворушення, організовану злочинну діяльність чи терористичний акт?

Питання для дискусії

1. Чи не є надмірною криміналізація участі у масових заворушеннях, якщо особа лише була присутня на місці подій?

2. Наскільки виправданим є збереження у КК України одностороннього поняття «банда» та «злочинна організація»?

3. Чи може масовий протест перерости у кримінальне правопорушення без ознак заворушень?

4. Які міжнародні стандарти мають бути враховані при кваліфікації діянь, пов'язаних із організованою злочинністю?

5. Чи забезпечує проєкт нового Кримінального кодексу України достатню визначеність у регулюванні організованих форм злочинної діяльності?

Тема 5.

Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти громадського порядку

ПЛАН

1. Поняття та об'єкт кримінальних правопорушень проти громадського порядку.

2. Хуліганство: кримінально-правова характеристика, кваліфікуючі ознаки, відмежування від суміжних складів.

3. Групове порушення громадського порядку: проблеми кваліфікації.

4. Проблема конкуренції норм у кримінальних правопорушеннях проти громадського порядку.

5. Судова практика Верховного Суду щодо хуліганства та суміжних складів.

6. Вплив міжнародних стандартів та практики ЄСПЛ на кваліфікацію кримінальних правопорушень проти громадського порядку.

7. Перспективи вдосконалення правового регулювання у проєкті нового КК України.

Теоретичні питання

1. Які ознаки характеризують об'єкт кримінальних правопорушень проти громадського порядку?

2. У чому полягає суспільна небезпечність хуліганства?

3. Які кваліфікуючі ознаки хуліганства визначає КК України?

4. Чим відрізняється групове порушення громадського порядку від масових заворушень?

5. Які особливості кваліфікації хуліганських дій із застосуванням зброї?

6. У чому полягає проблема конкуренції норм між кримінальними правопорушеннями проти громадського порядку та адміністративними деліктами?

7. Яку роль відіграє мотив і мета при кваліфікації кримінальних правопорушень проти громадського порядку?

8. Як міжнародні стандарти захисту свободи вираження впливають на оцінку дій, що порушують громадський порядок?

9. Чи забезпечує проєкт нового КК України достатню визначеність у регламентації кримінальних правопорушень проти громадського порядку?

Практичні запитання

1. Чи утворює хуліганство сукупність із тілесними ушкодженнями, заподіяними потерпілому під час конфлікту?

2. Як відмежувати адміністративне дрібне хуліганство від кримінально караного?

3. Чи підлягає кримінальній відповідальності особа, яка під час протесту публічно закликала до порушення громадського порядку, але без активних дій?

4. Під час футбольного матчу група осіб почала агресивно ламати сидіння та кидати їх у поле. Кілька глядачів зазнали тілесних ушкоджень. Як слід кваліфікувати дії учасників — як групове порушення громадського порядку, хуліганство чи сукупність із тілесними ушкодженнями?

5. Особа А., перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, у громадському транспорті ображала пасажирів та нанесла удар водію. Чи має місце хуліганство, чи це посягання на життя і здоров'я працівника транспорту?

Питання для дискусії

1. Чи можна вважати, що криміналізація хуліганства дублює адміністративні правопорушення?

2. Чи не є надмірним застосування кримінальної відповідальності за окремі прояви порушення громадського порядку?

3. Як забезпечити баланс між правом на протест і кримінально-правовою охороною громадського порядку?

4. Які небезпеки становить розширене тлумачення понять «групове порушення громадського порядку» та «хуліганство»?

5. Чи відповідає українська практика стандартам ЄСПЛ щодо захисту свободи вираження у публічному просторі?

Тема 6.

Кваліфікація кримінальних право-порушень проти моральності та культурної спадщини

ПЛАН

1. Поняття кримінальних правопорушень проти моральності та культурної спадщини.

2. Об'єкт охорони: моральність і культурна спадщина як самостійні категорії.

3. Кваліфікація наруги над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого (ст. 297 КК України).

4. Кваліфікація кримінальних правопорушень проти об'єктів культурної спадщини (ст. 298, 298-1 КК України).

5. Жорстоке поводження з тваринами (ст. 299 КК України): доктринальні підходи та судова практика.

6. Пропаганда культу насильства і жорстокості (ст. 300 КК України): проблеми кваліфікації та розмежування.

7. Посягання на статеву моральність і виховання неповнолітніх (ст. 301–304 КК України).

8. Практика Верховного Суду та ЄСПЛ у сфері захисту моральності та культурних цінностей.

9. Колізії та конкуренція норм у кваліфікації кримінальних правопорушень цієї категорії.

10. Перспективи вдосконалення кримінального законодавства та положення проєкту КК України.

Теоретичні питання

1. У чому полягає специфіка об'єкта кримінальних правопорушень проти моральності та культурної спадщини?

2. Які доктринальні підходи існують щодо віднесення ст. 297–304 КК України до однієї групи?

3. Чим відрізняється наруга над могилою (ст. 297) від адміністративних проступків у сфері благоустрою?

4. Які проблеми виникають при відмежуванні кримінального правопорушення за ст. 298 КК України від цивільно-правових деліктів?

5. Чи можна визнати об'єктом кримінально-правової охорони моральність як суспільне благо?

6. У чому полягає проблема встановлення умислу у справах про жорстоке поводження з тваринами?

7. Як співвідносяться ст. 300 КК України з конституційною гарантією свободи слова та мистецької творчості?

8. Які виклики створює цифрове середовище (інтернет, соцмережі) для кваліфікації діянь за ст. 301–304 КК України?

9. Яким чином практика ЄСПЛ впливає на тлумачення понять «моральність» та «культурна спадщина» у кримінальному праві?

Практичні питання

1. Як кваліфікувати дії групи осіб, які пошкодили меморіал під час масового заходу?
2. Чи є кримінально караним розповсюдження в інтернеті відео, що містить сцени жорстокого поводження з тваринами?
3. Як кваліфікувати переміщення археологічного артефакту через державний кордон без дозволу?
4. Чи утворює склад кримінального правопорушення публікація художнього фільму, що містить сцени насильства?
5. Як визначити кваліфікацію у випадку, коли неповнолітньому було надано доступ до продукції порнографічного характеру через онлайн-платформу?
6. Під час реконструкції історичної будівлі у центрі міста будівельна компанія без дозволів демонтувала фасад, який був внесений до Державного реєстру пам'яток. Місцева прокуратура відкрила провадження за ст. 298 КК України. Чи можна дії кваліфікувати як умисне пошкодження пам'ятки культури, чи це є господарським правопорушенням?
7. Громадянин К. створив Telegram-канал, де поширював відео боїв тварин. Слідство інкримінує йому ст. 299 та ст. 300 КК України. Чи є тут реальна чи ідеальна сукупність?
8. Під час проведення молодіжної акції група осіб пошкодила меморіальні плити на військовому кладовищі. Чи утворюють їхні дії лише склад ст. 297 КК України, чи також кваліфікуються за іншими нормами?
9. Вчителька у школі на уроці біології використовувала навчальний матеріал, який містив сцени насильства над тваринами. Батьки учнів подали заяву до поліції. Чи є тут склад кримінального правопорушення?

Питання для дискусії

1. Чи повинна моральність охоронятися кримінальним законом у сучасному демократичному суспільстві?
2. Наскільки допустимо криміналізувати художні твори, що містять сцени насильства чи еротики?
3. Чи доцільно розширити кримінально-правову охорону культурної спадщини в умовах воєнного стану?

4. Як збалансувати свободу вираження поглядів і кримінально-правову охорону моральності?

5. Чи відповідає сучасний КК України європейським стандартам у сфері захисту культурних цінностей?

Тема 7.

Правоохоронні аспекти розслідування та кваліфікації терористичних актів

ПЛАН

1. Поняття та ознаки терористичного акту (ст. 258 КК України).
2. Відмежування терористичного акту від суміжних складів кримінальних правопорушень.
3. Суб'єктивна сторона терористичного акту: мотив і мета.
4. Особливості кваліфікації терактів у період воєнного стану.
5. Кваліфікація співучасті та організованих форм злочинності у терористичних правопорушеннях.
6. Конкуренція норм у сфері протидії тероризму.
7. Роль Верховного Суду та ЄСПЛ у визначенні меж поняття «терористичний акт».
8. Правоохоронні аспекти розслідування терактів: проблеми доказування та збирання доказів.
9. Міжнародні стандарти протидії тероризму та їх застосування в Україні.
10. Перспективи вдосконалення кримінального законодавства у сфері боротьби з тероризмом.

Теоретичні питання

1. Які ключові елементи визначають склад кримінального правопорушення ст. 258 КК України «Терористичний акт» за КК України?
2. Чим відрізняється терористичний акт від диверсії та масових заворушень?
3. Яке значення має спеціальна мета терористичного акту для його кваліфікації?

4. Як враховується суспільна небезпечність наслідків при кваліфікації терористичного акту?

5. Чим відрізняється кваліфікація терактів у мирний час від кваліфікації у період воєнного стану?

6. У чому полягають особливості кваліфікації співучасників терористичного акту (організатора, пособника, підбурювача)?

7. Як вирішується конкуренція норм між ст. 258 КК України та іншими статтями КК України (ст.ст. 115, 113, 294)?

8. Які проблеми виникають під час збирання доказів у справах про тероризм?

9. Як практика Верховного Суду формує єдність підходів у кваліфікації терактів?

10. Які міжнародні стандарти у сфері протидії тероризму інтегровані в українську практику?

Практичні питання

1. Як кваліфікувати вибух у громадському місці, якщо встановлено, що метою було залякування населення?

2. Чи можна кваліфікувати умисне підпалення складу боєприпасів як терористичний акт?

3. Як відмежувати умисне вбивство з хуліганських мотивів від терористичного акту?

4. Чи утворює сукупність злочинів організація терористичної групи та безпосереднє вчинення терористичного акту?

5. Як кваліфікувати дії особи, яка передала зброю для вчинення терористичного акту, але не брала участі у самому вибуху?

6. У столиці було здійснено вибух у метро, внаслідок якого загинуло кілька людей. Слідство встановило, що організатор перебував за кордоном і координував дії виконавців через зашифровані месенджери. Як кваліфікувати дії виконавців та організатора? Чи буде це однаковий склад кримінального правопорушення?

7. Під час воєнного стану група осіб здійснила підлив мосту, щоб зупинити пересування військової техніки. Чи є це теро-

ристичним актом, чи воєнним злочином? Як провести розмежування?

8. Особа, перебуваючи за кордоном, публічно закликала через соцмережі до вчинення вибухів на території України. Чи можна кваліфікувати такі дії як заклики до терористичного акту (ст. 258-2 КК України), і які проблеми виникають із юрисдикцією?

9. При підготовці терористичного акту було затримано особника, який придбав вибухівку, але не знав про кінцевий об'єкт нападу. Як кваліфікувати його дії?

Питання для дискусії

1. Чи потребує стаття 258 КК України уточнення диспозиції для уникнення широкого тлумачення?

2. Чи варто криміналізувати «гібридні» форми терористичної діяльності (кібератаки, інформаційний тероризм)?

3. Як збалансувати права людини та потребу у жорсткій протидії тероризму?

4. Чи повинні дії у період збройного конфлікту кваліфікуватися за ст. 258 КК України чи за нормами міжнародного гуманітарного права?

5. Наскільки виправдано використання інституту провокації злочину у розслідуванні терактів?

Тема 8.

Проблеми кваліфікації кіберзлочинів у контексті громадської безпеки та порядку

ПЛАН

1. Поняття та загальна характеристика кіберзлочинів у кримінальному праві України.

2. Об'єкт посягання при кіберзлочинах: громадська безпека, громадський порядок чи інформаційна безпека?

3. Види кіберзлочинів за КК України: аналіз ст.ст. 361–363-1, 361-5, 362, 363 КК України.

4. Відмежування кіберзлочинів від суміжних складів кримінальних правопорушень (шахрайство, поширення

комп'ютерних вірусів, незаконне використання персональних даних).

5. Проблеми кваліфікації масових кібератак на критичну інфраструктуру.

6. Транснаціональний характер кіберзлочинності: юрисдикційні колізії та проблеми міжнародної співпраці.

7. Практика Верховного Суду та ЄСПЛ щодо кіберзлочинів.

8. Вплив Будапештської конвенції на кваліфікацію кіберзлочинів в Україні.

9. Перспективи реформування кримінального законодавства України та положення проєкту нового КК України.

Теоретичні питання

1. Яке місце кіберзлочини займають у системі кримінальних правопорушень проти громадської безпеки та порядку?

2. Чи є інформаційна безпека самостійним об'єктом кримінально-правової охорони?

3. У чому полягає специфіка суб'єкта кіберзлочинів?

4. Які ознаки дозволяють відмежувати кіберзлочини від традиційних майнових кримінальних правопорушень?

5. Як правильно кваліфікувати дії, пов'язані з несанкціонованим втручанням у роботу банківських систем?

6. У чому полягають проблеми кваліфікації кібератак, що здійснюються з території інших держав?

7. Як практика Верховного Суду впливає на розмежування кіберзлочинів і кримінальних правопорушень проти власності?

8. Які особливості кваліфікації має створення та поширення шкідливих програм?

9. Чим відрізняється кваліфікація кіберзлочинів у мирний час та в умовах воєнного стану?

10. Які перспективи вдосконалення законодавства у сфері протидії кіберзлочинності?

Практичні питання

1. Як кваліфікувати дії особи, яка зламала сайт місцевої ради з метою оприлюднення неправдивої інформації?

2. Чи є сукупність у діях особи, яка викрала паролі доступу до банківських рахунків і перевела гроші на власний рахунок?

3. Як відмежувати дії адміністратора телеграм-каналу, що поширював вірусні програми, від шахрайства?

4. Яка кваліфікація масової DDoS-атаки на сайти державних органів?

5. Чи утворюють множинність дії, пов'язані з несанкціонованим втручанням і подальшим знищенням даних?

6. Група осіб, перебуваючи за межами України, організувала масштабну DDoS-атаку на сайти органів державної влади. В результаті було паралізовано роботу системи «Дія». Як кваліфікувати ці дії за КК України? Чи має значення територія вчинення кримінального правопорушення?

7. Студент університету отримав доступ до внутрішньої бази даних і змінив оцінки у відомостях. Чи є це несанкціонованим втручанням, чи службовим підробленням? Як визначити правильну кваліфікацію?

8. Під час воєнного стану особа поширила комп'ютерний вірус, який знищив дані у системах енергопостачання. Як кваліфікувати це діяння: як кіберзлочин чи як диверсію?

9. Хакер створив шкідливу програму і продав її через даркнет іншим особам, не беручи участі у подальших атаках. Чи можна його дії розглядати як співучасть у кіберзлочинах?

Питання для дискусії

1. Чи потрібно виділяти кіберзлочини в окрему главу КК України?

2. Чи варто посилювати відповідальність за кіберзлочини, вчинені в умовах воєнного стану?

3. Як збалансувати захист прав людини та необхідність контролю за інтернет-простором?

4. Чи здатен проєкт нового КК України адекватно врахувати сучасні загрози кіберзлочинності?

5. Наскільки ефективною є співпраця України з міжнародними інституціями у сфері боротьби з кіберзлочинами?

Тема 9.

Кваліфікація кримінальних правопорушень проти громадської безпеки та порядку в умовах воєнного стану

ПЛАН

1. Методологічні проблеми кваліфікації кримінальних правопорушень проти громадської безпеки та порядку в умовах воєнного стану.

2. Диверсія чи воєнний злочин? Колізія між ст. 113 та ст. 438 КК України.

3. Терористичний акт і воєнні дії: межі кримінально-правової оцінки.

4. Масові заворушення і свобода протесту: баланс між безпекою та правами людини.

5. Хуліганство під час воєнного стану: чи виправдане посилення відповідальності?

6. Незаконний обіг зброї: загальнокримінальне правопорушення чи елемент воєнного правопорядку?

7. Практика Верховного Суду, ЄСПЛ і МКС: тенденції й проблеми уніфікації кваліфікації.

8. Принцип правової визначеності й небезпека розширеного тлумачення у воєнний час.

9. Перспективи вдосконалення: новий КК України та міжнародні стандарти.

Теоретичні питання

1. Як змінюється предмет та методологія кваліфікації правопорушень проти громадської безпеки під час воєнного стану?

2. У чому полягає ключова різниця між диверсією та воєнними злочинами, і чи усуває її чинне законодавство?

3. Чи є терористичний акт у воєнний час самостійним складом чи формою воєнного злочину?

4. Які критерії дозволяють відмежувати масові заворушення від реалізації конституційного права на мирні зібрання?

5. Чи впливає воєнний стан на тлумачення поняття «громадський порядок» у кримінальному праві?

6. Як принцип пропорційності може обмежувати криміналізацію протестної діяльності?

7. Чи допустиме розширене застосування ст. 296 КК України у воєнний час як «універсальної статті»?

8. Які методологічні проблеми виникають при кваліфікації незаконного обігу зброї в зоні бойових дій?

9. Яку роль відіграють правові позиції ЄСПЛ у захисті від надмірної криміналізації?

10. Чи відповідають положення проєкту нового КК України стандартам правової визначеності у цій сфері?

Практичні завдання

1. Під час воєнного стану група осіб підпалила склад із гуманітарною допомогою. Слідчий кваліфікував дії як диверсію (ст. 113 КК України). Чи є підстави для перекваліфікації на воєнний злочин?

2. На акції протесту проти мобілізації відбулися зіткнення з поліцією. Як відмежувати масові заворушення (ст. 294 КК України) від реалізації права на протест?

3. Військовослужбовець передав автоматичну зброю цивільному для «самозахисту». Чи може це кваліфікуватися виключно за ст. 263 КК України, чи існують інші варіанти?

4. Особи організували підлив залізничної колії, якою перевозили військову техніку. Як визначити, чи йдеться про терористичний акт, диверсію чи воєнний злочин?

5. Чи можна кваліфікувати хуліганські дії, вчинені у воєнний час групою військових, за ст. 296 КК України, чи слід застосувати спеціальні статті про військові злочини?

6. «Диверсія чи воєнний злочин»: підпал мосту, яким перевозили військові вантажі. Прокуратура наполягає на ст. 113, захист – на ст. 438 КК України. Як уникнути подвійної інкримінації?

7. Масові заворушення у місті, що виникли після протестів проти корупції в органах влади під час воєнного стану. Як відмежувати кримінальну відповідальність від реалізації права на зібрання?

8. Цивільна особа придбала гранату «для самозахисту» під час бойових дій. Як правильно кваліфікувати її дії?

9. «Іноземний доброволець підірвав штаб окупаційних військ. Українські правоохоронці кваліфікували як терористичний акт. Чи коректно це з точки зору міжнародного права?

10. Хуліганство в умовах війни: група військовослужбовців вчинила напад на цивільних у кафе. Чи підлягають їхні дії кваліфікації як хуліганство чи військовий злочин?

Питання для дискусії

1. Чи варто створити окремий розділ КК України для «правопорушень воєнного часу», щоб уникнути колізій?

2. Чи є розширене тлумачення поняття «диверсія» виправданим у період збройної агресії?

3. Наскільки виправдано підвищення санкцій за хуліганство під час воєнного стану?

4. Чи можна говорити про «подвійну криміналізацію» одних і тих самих діянь як воєнних злочинів і злочинів проти громадської безпеки?

5. Який досвід міжнародних судових інституцій може бути корисним Україні для вдосконалення кваліфікації?

6. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

1. Який критерій є визначальним для віднесення кримінального правопорушення до групи «проти суспільства»?

- A. Особа потерпілого;
- B. Родове поняття об'єкта посягання;
- C. Форма вини;
- D. Розмір заподіяної шкоди.

2. Наукова дискусія щодо системи кримінальних правопорушень проти суспільства зосереджена переважно навколо:

- A. конкуренції адміністративної та кримінальної відповідальності;
- B. визначення родового об'єкта;
- C. ролі міжнародних договорів;
- D. підслідності органів досудового розслідування.

3. Який підхід найбільш відповідає європейським стандартам у побудові системи кримінальних правопорушень проти суспільства?

- A. Класифікація за суб'єктом;
- B. Класифікація за способом вчинення;
- C. Класифікація за родовим об'єктом;
- D. Класифікація за територіальною ознакою.

4. Принцип визначеності у кваліфікації означає:

- A. можливість розширеного тлумачення норм;
- B. чіткість формулювання складу кримінального правопорушення в законі;
- C. обов'язковість урахування практики ЄСПЛ;
- D. пріоритет гуманності під час призначення покарання.

5. Конкуренція норм між ст. 286 та 286-1 КК України вирішується за принципом:

- A. загальної та спеціальної норми;
- B. кваліфікації за більш суворою санкцією;
- C. кваліфікації за реальним збігом;
- D. подвійної інкримінації.

6. Практика ЄСПЛ у справах проти України свідчить, що під час кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів особливе значення має:

- A. суворість санкції;
- B. принцип правової визначеності;
- C. кількість потерпілих;
- D. особа суб'єкта.

7. Вибух у метро, вчинений з метою помсти конкретній особі, кваліфікується як:

- A. Терористичний акт;
- B. Замах на умисне вбивство способом, небезпечним для багатьох осіб;
- C. Хуліганство з використанням вибухових речовин;
- D. Масові заворушення.

8. Незаконне зберігання гранати в умовах воєнного стану слід кваліфікувати:

- A. лише за ст. 263 КК України;
- B. за ст. 263 з урахуванням ст. 113 КК України (диверсія);
- C. як кримінальний проступок;
- D. як адміністративне правопорушення.

9. Верховний Суд у своїй практиці наголошує, що основною ознакою терористичного акту як кримінального правопорушення є:

- A. наявність зброї;
- B. суспільно небезпечний спосіб вчинення;
- C. мета впливу на органи влади чи міжнародні організації;
- D. настання загибелі потерпілих.

10. Основна відмінність масових заворушень (ст. 294 КК України) від хуліганства (ст. 296 КК України) полягає в:

- А. кількості потерпілих;
- В. меті діяння — дестабілізація громадського порядку;
- С. використанні зброї;
- Д. віці суб'єкта.

11. Організована група відрізняється від злочинної організації тим, що:

- А. не має ієрархічної структури;
- В. вчиняє лише один кримінальний правопорушення;
- С. діє без розподілу ролей;
- Д. існує тимчасово.

12. Конкуренція норм при кваліфікації дій учасників банди (ст. 257 КК України) і масових заворушень (ст. 294 КК України) вирішується шляхом:

- А. кваліфікації лише за ст. 294 КК України;
- В. кваліфікації лише за ст. 257 КК України;
- С. реальної сукупності кримінальних правопорушень;
- Д. заміни кваліфікації на статтю з більш суворою санкцією.

13. Групове порушення громадського порядку (ст. 293 КК України) відрізняється від масових заворушень (ст. 294 КК України) тим, що:

- А. не передбачає організованості та масового насильства;
- В. завжди вчиняється зі зброєю;
- С. передбачає мотив помсти;
- Д. пов'язане з корисливою метою.

14. Хуліганство, вчинене із застосуванням вогнепальної зброї, підлягає кваліфікації як:

- А. лише ст. 296 КК України;
- В. ст. 296 КК України з посиланням на ст. 263 КК України;
- С. ідеальна сукупність ст. 296 та 263 КК України;
- Д. дисциплінарний проступок.

15. Практика ЄСПЛ у справах про свободу мирних зібрань впливає на кваліфікацію:

- A. масових заворушень;
- B. групових порушень громадського порядку;
- C. хуліганства;
- D. усіх наведених категорій кримінальних правопорушень.

16. Наруга над могилою кваліфікується:

- A. за ст. 297 КК України;
- B. за ст. 194 КК України;
- C. як адміністративне правопорушення;
- D. як хуліганство.

17. Жорстоке поводження з тваринами, поєднане з поширенням відео в соцмережах, утворює:

- A. лише ст. 299 КК України;
- B. лише ст. 300 КК України;
- C. ідеальну сукупність ст. 299 і 300 КК України;
- D. конкуренцію, яка вирішується на користь ст. 299 КК України.

18. Посягання на об'єкти культурної спадщини під час бойових дій може кваліфікуватися як:

- A. воєнний злочин (ст. 438 КК України);
- B. лише ст. 298 КК України;
- C. адміністративне правопорушення;
- D. хуліганство.

19. Визначальною ознакою терористичного акту як кримінального правопорушення є:

- A. використання вибухівки;
- B. мета залякування населення чи впливу на владу;
- C. кількість потерпілих;
- D. наявність організованої групи.

20. Терористичний акт у період воєнного стану кваліфікується:

- A. лише за ст. 258 КК України;
- B. як диверсія (ст. 113 КК України);

- C. за сукупністю ст. 258 та 113 КК України;
- D. як воєнний злочин.

21. Співучасть у терористичному акті характеризується:

- A. колективною формою вини;
- B. єдиним умислом і розподілом ролей;
- C. можливістю відповідальності лише організаторів;
- D. відсутністю замаху.

22. Масова DDoS-атака на об'єкти критичної інфраструктури підпадає під:

- A. ст. 361 КК України;
- B. ст. 363 КК України;
- C. ст. 190 КК України (шахрайство);
- D. дисциплінарну відповідальність.

23. Проблема юрисдикції при кваліфікації кіберправопорушень полягає у:

- A. відсутності міжнародної співпраці;
- B. невизначеності територіальної дії КК України;
- C. обмеженості санкцій;
- D. відсутності складу кримінального правопорушення.

24. Вплив Будапештської конвенції проявляється у:

- A. запровадженні кримінальної відповідальності за порушення авторських прав;
- B. гармонізації українських норм про кіберкримінальні правопорушення;
- C. скасуванні адміністративної відповідальності;
- D. заміні кримінальної відповідальності цивільною.

25. Диверсія (ст. 113 КК України) у поєднанні з воєнними діями може кваліфікуватися як:

- A. виключно ст. 113 КК України;
- B. воєнний злочин (ст. 438 КК України);
- C. реальна сукупність ст. 113 і 438 КК України;
- D. адміністративне правопорушення.

26. *Хуліганство в умовах воєнного стану розглядається:*

- A. як проступок;
- B. як кваліфікований склад із суворішою санкцією;
- C. як воєнний злочин;
- D. як адміністративне правопорушення.

27. *Баланс між свободою протесту та забезпеченням громадської безпеки у воєнний час визначається:*

- A. практикою ЄСПЛ;
- B. внутрішнім переконанням судді;
- C. рішенням органів виконавчої влади;
- D. санкцією статті.

28. *Незаконний обіг зброї під час війни кваліфікується:*

- A. за ст. 263 КК України як загальнокримінальне кримінальне правопорушення;
- B. за ст. 263 КК України у поєднанні зі ст. 438 КК України;
- C. як адміністративне правопорушення;
- D. як правопорушення дисциплінарного характеру.

29. *Ризик розширеного тлумачення складів кримінальних правопорушень у воєнний час пов'язаний із порушенням принципу:*

- A. пропорційності;
- B. гуманності;
- C. правової визначеності;
- D. стабільності.

30. *Яка перспектива нового КК України у сфері кримінальних правопорушень проти суспільства в умовах війни?*

- A. Вузьке тлумачення понять;
- B. Гармонізація з міжнародними стандартами та практикою МКС;
- C. Скасування кримінальної відповідальності за хуліганство;
- D. Запровадження виключно адміністративної відповідальності.

31. Який основний виклик для кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільства в умовах воєнного стану?

- A. Зменшення рівня суспільної небезпеки правопорушень;
- B. Наявність колізій між нормами кримінального та міжнародного гуманітарного права;
- C. Відсутність можливості застосування норм міжнародного права;
- D. Виключна компетенція військових судів у їх розгляді.

32. Яке значення має практика ЄСПЛ для формування системи кримінальних правопорушень проти суспільства?

- A. Вона має рекомендаційний характер і не впливає на національну кваліфікацію;
- B. Вона визначає стандарти захисту прав людини, що підлягають імплементації у кваліфікацію;
- C. Вона замінює національне законодавство у сфері кримінальної відповідальності;
- D. Вона застосовується лише у справах, де відповідачем є держава-член ЄС.

33. Який критерій використовується для розмежування масових заворушень (ст. 294 КК) і терористичного акту (ст. 258 КК)?

- A. Кількість учасників;
- B. Форма співучасті;
- C. Основна мета діяння (залякування населення чи порушення громадського порядку);
- D. Використання зброї чи вибухівки.

34. Яка ключова проблема кваліфікації кримінальних правопорушень проти культурної спадщини (ст. 298, 298-1 КК) у сучасних умовах?

- A. Відсутність спеціального суб'єкта;
- B. Недостатня охорона об'єктів на законодавчому рівні та колізія з нормами міжнародного права;
- C. Неможливість кваліфікації у воєнний час;

Д. Автоматичне віднесення будь-якого пошкодження до адміністративних проступків.

35. Яка перспектива розвитку кримінальної відповідальності за кіберправопорушення проти суспільних інтересів?

А. Повне виключення цих складів з КК і перенесення їх до КУ-пАП;

В. Гармонізація з Будапештською конвенцією та врахування практики ЄСПЛ;

С. Визнання кіберзлочинів «незначними правопорушеннями»;

Д. Обмеження кримінальної відповідальності лише випадками, що завдали прямої майнової шкоди.

СИТУАТИВНІ ЗАВДАННЯ

Кейси :

1. У Києві у 2023 році громадська організація оголосила акцію протесту проти забудови історичного центру. Акція була офіційно погоджена з владою, на початку мала мирний характер. Проте близько 200 учасників почали рухатися до будівлі міської ради, деякі з них кидали фаєри та каміння у поліцейських. Частина протестувальників (приблизно 40 осіб) увірвалася всередину будівлі, пошкодила майно, підпалила кабінет, а один із учасників завдав тяжких тілесних ушкоджень охоронцю. Організатори стверджували, що вони закликали лише до мирного протесту, а насильство спровокували «радикальні групи».

Правоохоронці висунули різні підозри: від ст. 294 КК (масові заворушення) до ст. 296 КК (хуліганство). Деяким учасникам інкримінували ст. 345 КК (насильство щодо працівника правоохоронного органу).

Які критерії відмежування масових заворушень від групового порушення громадського порядку й хуліганства?

Чи нестимуть організатори кримінальну відповідальність, якщо вони публічно закликали до «мирного протесту», але не зупинили радикалів?

Як кваліфікувати дії особи, яка завдала тяжких тілесних ушкоджень охоронцю? Чи поглинає ст. 294 КК інші склади?

Яку роль відіграє практика ЄСПЛ (наприклад, справи «Лашманкін та інші проти Росії», «Кудревічюс проти Литви») щодо оцінки меж свободи зібрань?

Як впливає воєнний стан на кваліфікацію таких діянь?

2. У 2022 році група невстановлених осіб здійснила кібератаку на сервери системи управління залізничними перевезеннями. Внаслідок атаки рух потягів було зупинено на 10 годин, що спричинило економічні збитки на мільйони гривень. Окремі склади з військовою технікою ЗСУ не змогли прибути вчасно до пунктів призначення. Слідство встановило, що атака координувалася з території іншої держави, однак безпосередніх доказів фінансування спецслужб немає.

Частині учасників інкримінували ст. 361 КК (несанкціоноване втручання), частині — ст. 113 КК (диверсія). Адвокати наполягають, що відсутність мети «ослаблення держави» виключає диверсію.

Чи може кібератака на транспортну інфраструктуру кваліфікуватися як диверсія?

Як довести чи спростувати наявність спеціальної мети (ослаблення держави)?

Чи можлива конкуренція норм між ст. 361 і ст. 113 КК?

Як урахувати положення Будапештської конвенції та практику ЄСПЛ щодо кіберзлочинів?

Яке значення має транскордонний характер діяння для визначення юрисдикції України?

3. У Чернігові група активістів уночі демонтувала радянський пам'ятник, внесений до реєстру культурної спадщини, пояснюючи це «реалізацією закону про декомунізацію». Під час демонтажу пам'ятник було зруйновано, хоча міська рада вже розглядала питання його перенесення до музею. Частина громади підтримала активістів, інша — подала позови про відшкодування шкоди.

Слідчі кваліфікували дії за ст. 298 КК (знищення культурної спадщини). Захист наполягає, що активісти діяли в умовах

колізії між обов'язком виконати закон про декомунізацію і збереженням культурних пам'яток.

Чи підлягають дії кваліфікації за ст. 298 КК, якщо мотив був «суспільно значимим»?

Як відмежувати адміністративне правопорушення (порушення правил благоустрою) від кримінального?

Чи можлива сукупність зі ст. 296 КК (хуліганство)?

Як практика ЄСПЛ оцінює баланс між свободою вираження і захистом культурних цінностей?

Чи має значення для кваліфікації наявність законопроекту чи рішення місцевої ради про демонтаж?

4. У Черкасах під час воєнного стану близько 150 осіб організували акцію проти мобілізації. Спочатку мітинг був мирним, але після закликів лідера натовпу почав штовхати поліцейських, троє з яких отримали ушкодження. Частина учасників перевернула кілька автомобілів та підпалила сміттєві баки. Організатор запевняв, що він лише «висловлював думку громади» й не закликав до насильства.

Які критерії застосовує ВС для відмежування масових заворушень (ст. 294 КК) від хуліганства (ст. 296 КК)?

Чи поглинає ст. 294 КК тілесні ушкодження поліцейським, чи потрібна сукупність зі ст. 345 КК?

Як впливає статус воєнного стану на кваліфікацію?

Чи можна притягти організатора, якщо він не чинив насильства особисто?

Як позиція ЄСПЛ у справах «Кудревічюс проти Литви» та «Навальний проти Росії» допомагає визначити межі свободи зібрань?

5. На центральному вокзалі Одеси вибухнула саморобна бомба, закладена в камеру схову. Загинула одна особа, ще кілька отримали травми. Слідство встановило, що виконавець мав особистий конфлікт із загиблим та хотів убити саме його. Вибухову речовину він використав для «гарантії результату», не передбачаючи загибелі інших. Прокурор наполягає на кваліфікації за ст.

258 КК (терористичний акт). Захист — на ст. 115 КК (умисне вбивство).

Чи достатньо самого використання вибухівки в публічному місці для кваліфікації як теракту?

Яке значення має спрямованість умислу — на конкретну особу чи на «заякування населення»?

Чи можлива сукупність ст. 115 і ст. 258 КК?

Як практика ЄСПЛ у справах про теракти впливає на тлумачення «мети заякування»?

Яким чином український ВС відмежовує теракт від загальнокримінальних вбивств із використанням вибухівки?

6. У 2022 році невідомий зламав сервер обласної лікарні та заблокував медичні дані, вимагаючи викуп у криптовалюті. Через відключення системи 12 пацієнтів не отримали належної допомоги, двоє померли. Виконавець стверджує, що він лише хотів «заробити гроші» й не передбачав смертельних наслідків. Слідство інкримінувало йому ст. 361-2 КК (несанкціоновані дії з інформацією), прокурор — сукупність ст. 361-2 і ст. 119 КК (вбивство з необережності).

Як визначити об'єкт посягання: інформаційна безпека чи життя та здоров'я громадян?

Чи утворює ця ситуація реальну чи ідеальну сукупність злочинів?

Чи можна вважати дії терористичним актом, якщо вони призвели до паніки?

Як практика ЄСПЛ щодо «позитивних зобов'язань держави у сфері охорони здоров'я» впливає на кваліфікацію?

Чи може ця справа підпадати під юрисдикцію МКС як злочин проти людяності, якщо масштаб буде більшим?

7. У Харкові під час футбольного матчу група фанатів (понад 300 осіб) влаштувала сутички з поліцією, ламала сидіння та підпалила сектор стадіону. Близько 20 осіб отримали тілесні ушкодження, з них двоє — тяжкі. Організатори фан-руху стверджували, що вони лише «координували підтримку команди» і не закликали до насильства.

Як відмежувати масові заворушення (ст. 294 КК) від групового порушення громадського порядку?

Чи поглинає ст. 294 КК тілесні ушкодження, чи потрібна сукупність із ст. 121, 122 КК?

Яка відповідальність організаторів фан-групи, якщо вони не давали прямих наказів?

Чи можлива кваліфікація як хуліганства (ст. 296 КК)?

Як практика ВС визначає «особливу зухвалість» у фанатських справах?

8. У Києві група осіб під час святкування релігійного свята напала на учасників ходи іншої конфесії, завдала кільком особам легких тілесних ушкоджень, скандуючи образливі гасла. Прокурор інкримінував ст. 296 КК (хуліганство), тоді як потерпілі наполягають на ст. 161 КК (порушення рівноправності).

Як відмежувати хуліганство від злочинів із мотивом релігійної ворожнечі?

Чи може бути реальна сукупність ст. 296 і ст. 161 КК?

Яке значення має мотив для правильної кваліфікації?

Як ЄСПЛ оцінює hate crimes і їх відмінність від «звичайних» злочинів?

Які наслідки має кваліфікація для визначення тяжкості правопорушення?

9. У Києві невідомий запустив дрон із саморобною вибухівкою під час масового заходу. Пристрій упав на дах будівлі й не вибухнув. Виконавець пояснив, що хотів «налякати владу», але не мав наміру когось убивати.

Чи це замах на терористичний акт (ст. 258 КК)?

Чи можлива кваліфікація за ст. 263 КК (незаконне поводження зі зброєю)?

Як відмежувати від хуліганства?

Чи має значення мета «налякати, а не вбити» для кваліфікації?

Які міжнародні стандарти регулюють використання дронів у злочинних цілях?

10. У Львові група осіб уночі зруйнувала меморіал, встановлений на честь жертв Другої світової війни, залишивши написи політичного характеру. Місце мало статус пам'ятки історії.

Чи це ст. 297 КК (наруга над могилою) чи ст. 298 КК (знищення культурної спадщини)?

Чи можлива конкуренція зі ст. 296 КК (хуліганство)?

Як довести політичний мотив і чи він змінює кваліфікацію?

Як практика ЄСПЛ розглядає баланс між свободою вираження і захистом пам'яті жертв?

Чи є підстави для посиленої відповідальності у зв'язку з особливим статусом об'єкта?

11. Блогер, перебуваючи у Німеччині, закликав українців через соцмережі блокувати військові колони та зривати мобілізацію. Відео подивилися понад 500 тис. осіб.

Чи поширюється юрисдикція України на його дії?

Чи це підбурювання до масових заворушень (ст. 294 КК) чи інший склад?

Як міжнародне право регулює екстериторіальність кримінальної юрисдикції?

Чи можлива кваліфікація за ст. 258-5 КК (сприяння тероризму)?

Як би оцінював такі дії ЄСПЛ з огляду на свободу вираження?

12. Хакер атакував сервери великого банку, паралізувавши платіжну систему на 48 годин. Клієнти зазнали мільйонних збитків. Виконавець пояснив, що це був «експеримент», а шкоди завдано «ненавмисно».

Чи це ст. 361 КК чи ст. 113 КК (диверсія)?

Яке значення має умисел: «експеримент» чи «усвідомлення наслідків»?

Чи можлива конкуренція з майновими кримінальними правопорушеннями (шахрайство, ст. 190 КК)?

Як ЄСПЛ підходить до оцінки умислу у кіберзлочинах?

Чи може це кваліфікуватися як посягання на економічну безпеку держави?

13. У зоні бойових дій було пошкоджено хімічний завод. Керівники підприємства, знаючи про небезпеку, не вжили заходів для евакуації та запобігання витоку хімікатів. У результаті отруїлися місцеві мешканці, загинули тварини.

Чи це ст. 441 КК (екоцид), чи ст. 242 КК (порушення правил охорони вод)?

Як визначити, чи є злочин міжнародним (злочини проти людяності)?

Чи можлива конкуренція з воєнними злочинами (ст. 438 КК)?

Як практика МКС трактує екологічні злочини в умовах війни?

Чи має значення факт, що підприємство було підконтрольне державі, а не приватне?

14. У Харкові студент створив Telegram-канал, де систематично принижував однокурсницю, поширював її приватні фото, закликав інших цькувати її. Через три місяці дівчина наклала на себе руки.

Слідчий інкримінував ст. 120 КК (доведення до самогубства). Прокурор — сукупність ст. 120 та ст. 301-1 КК (поширення інтимних фото без згоди). Захист стверджує, що це «кібербулінг», який слід розглядати як адміністративне правопорушення.

Як відмежувати булінг (адмінвідповідальність) від доведення до самогубства (ст. 120 КК)?

Чи утворює поширення інтимних фото самостійний склад злочину?

Яке значення має «систематичність» дій у кваліфікації?

Як ЄСПЛ розглядає справи, де свобода вираження зіткнулася з правом на приватність?

Чи можна прирівняти дії до «жорстокого поводження» (ст. 126-1 КК)?

15. У Дніпрі активіст зателефонував на «102» і повідомив про замінування будівлі ОДА, щоб «привернути увагу до корупції у владі». Евакуювали понад 200 осіб, вибухівки не знайшли.

Чи можна розглядати дане діяння за ст. 259 КК (завідомо неправдиве повідомлення про загрозу) чи як терористичний акт (ст. 258 КК)?

Як мотив («боротьба з корупцією») впливає на кваліфікацію?

Чи має значення фактична відсутність вибухівки?

Як практика ВС трактує псевдомінування у політичному контексті?

Чи можлива конкуренція з хуліганством?

16. Міська влада залучила групу приватних осіб («тітушок»), які з битами розігнали мирний мітинг проти незаконної забудови. Частина протестувальників отримала тілесні ушкодження, журналістам розбили камери.

Як кваліфікувати дії «тітушок» — хуліганство чи насильницькі злочини проти громадської безпеки?

Чи можна інкримінувати замовникам співучасть у масових заворушеннях?

Чи є підстави для застосування ст. 171 КК (перешкодження журналістам)?

Як оцінювати роль місцевої влади — як «організаторів» чи «пособників»?

Як ЄСПЛ трактує ситуації, коли влада «опосередковано» придушує протест?

17. У Київській області група родичів пацієнта, обурені відмовою лікарів негайно госпіталізувати його, заблокували карету «швидкої», побили лікарів, пошкодили обладнання. Пацієнт помер, бо не отримав допомоги вчасно.

Чи це масові заворушення, чи насильство щодо працівників охорони здоров'я (ст. 345-1 КК)?

Як кваліфікувати смерть пацієнта — як причинний зв'язок із діями нападників?

Чи можливе поєднання ст. 296 КК (хуліганство) та ст. 119 КК (вбивство з необережності)?

Які особливості доказування «прямого умислу» щодо перешкодження лікарям?

Чи є підстави застосувати ст. 140 КК (неналежне виконання медиками), якщо причиною смерті стало втручання третіх осіб?

18. Уночі в Одесі група молодиків увірвалася до храму, зруйнувала іконостас, розмалювала стіни графіті з образливими написами проти релігії. Захист наполягає: це хуліганство (ст. 296 КК). Прокурор кваліфікував за ст. 178 КК (пошкодження релігійних споруд) і ст. 161 КК (розпалювання ворожнечі).

Як відмежувати хуліганство від злочинів проти релігійних почуттів?

Чи можлива сукупність ст. 296, 178 і 161 КК?

Як довести спеціальний мотив — ненависть до релігійної групи?

Як ЄСПЛ розглядає баланс між свободою мистецького вираження (графіті) і захистом релігії?

Яке значення має кількість учасників (5 осіб) для визначення суспільної небезпеки?

19. У 2024 році в Івано-Франківській області група екоактивістів перекрила міжнародну трасу, протестуючи проти будівництва заводу. Спочатку протест був мирним, але після того як вантажівки намагалися проїхати, учасники підпалили шини, пошкодили дорожнє покриття та побили кількох водіїв. Прокурор кваліфікував дії як масові заворушення (ст. 294 КК). Захист наполягає, що це «громадянська непокора», яка підпадає під ст. 279 КК (блокування транспортних комунікацій).

Як відмежувати ст. 279 КК (блокування транспорту) від ст. 294 КК (масові заворушення)?

Чи враховується мотив «захист довілля» для зниження суспільної небезпеки?

Чи можлива сукупність зі ст. 296 КК (хуліганство)?

Як практика ЄСПЛ оцінює блокування доріг як форму протесту?

Чи змінює ситуацію той факт, що протест був санкціонований, але «вийшов з-під контролю»?

20. У 2023 році в умовах воєнного стану громадянин організував збір коштів «на тепловізори для ЗСУ» через соцмережі. Він отримав понад 2 млн грн, які витратив на власні потреби. Донори подали колективні заяви. Слідство інкримінувало шахрайство (ст. 190 КК). Прокурор вважає, що є ознаки ст. 201-2 КК (незаконне використання гуманітарної допомоги).

Як відмежувати шахрайство від незаконного використання гуманітарної допомоги?

Чи може бути реальна сукупність цих складів?

Чи впливає на кваліфікацію те, що кошти збиралися під час воєнного стану?

Як практика ВС розцінює публічні збори коштів як об'єкт кримінально-правового захисту?

Чи може справа мати кваліфікацію як «злочин проти довіри суспільства» (системна шкода громадським інтересам)?

21. У 2024 році стартап у Києві продав у вигляді NFT оцифровані копії унікальних історичних рукописів з архіву, що мають статус культурної спадщини. Доступ до оригіналів мали лише співробітники архіву. Копії продавалися за криптовалюту. Архів зазнав шкоди у вигляді втрати контролю над унікальними матеріалами.

Чи можуть дії кваліфікуватися як ст. 298-1 КК (незаконне використання об'єктів культурної спадщини)?

Чи можлива конкуренція з шахрайством (ст. 190 КК)?

Як довести суспільну небезпеку цифрового порушення прав на культурні цінності?

Як міжнародна практика (ЮНЕСКО, ЄСПЛ) ставиться до цифровізації культурної спадщини?

Чи має значення, що матеріальні об'єкти не були пошкоджені?

22. У Києві організували масову вечірку в закинутому складі під час комендантської години. На заході зібралося понад 400 осіб, було виявлено наркотики, а також зафіксовано випадки насильства. Організатори стверджують, що це «мирний культурний захід».

Який склад кримінального правопорушення має місце: ст. 296 КК (хуліганство), ст. 307 КК (збут наркотиків), ст. 317 КК (утримання місця для вживання)?

Як впливає воєнний стан на кваліфікацію подібних дій?

Чи можна кваліфікувати зазначене як групове порушення громадського порядку (ст. 293 КК)?

Як ЄСПЛ визначає баланс між «правом на відпочинок/дозвілля» і громадською безпекою?

Чи несуть організатори відповідальність за дії відвідувачів (зберігання наркотиків)?

23. Студент зламав електронну систему університету, щоб підмінити результати виборів ректора. Він заявив, що це був «жарт», і шкоди державним інтересам не завдано. Проте викрито факт зламу серверів.

Чи складає зазначене діяння склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 361 КК (несанкціоноване втручання)?

Чи можлива додаткова кваліфікація за ст. 158 КК (фальсифікація виборів), якщо це «студентські вибори»?

Як визначити суспільну небезпеку, якщо шкода «внутрішня», а не державна?

Чи можлива адміністративна відповідальність замість кримінальної?

Як практика ЄСПЛ оцінює подібні «жарти» у цифровій сфері?

24. Відеоблогер створив серію роликів на YouTube, де демонстрував сцени насильства над тваринами, пояснюючи це «художньою постановкою». У коментарях він закликав «не боятися експериментів». Частина підлітків відтворила ці дії.

Визначте, який склад кримінального правопорушення має місце: ст. 299 КК (жорстоке поводження з тваринами) чи ст. 300 КК (пропаганда насильства)?

Як кваліфікувати вплив на неповнолітніх?

Чи утворює зазначена ситуація реальну чи ідеальну сукупність кримінальних правопорушень?

Як ЄСПЛ визначає межу між «мистецтвом» і «пропагандою насильства»?

Чи можлива відповідальність за підбурювання, якщо хтось повторив дії блогера?

25. У Києві група осіб підпалила офіс міжнародної правозахисної організації, звинувачуючи її у «шпигунстві». Внаслідок пожежі загинула одна особа. Організатори пояснювали, що діяли «в інтересах держави», бо організація «дискредитувала Україну».

Визначте, який склад кримінального правопорушення має місце: ст. 258 КК (терористичний акт), чи ст. 294 КК (масові заворушення), чи ст. 194 КК (умисне знищення майна)?

Чи змінює мотив «захист держави» кваліфікацію діяння?

Як визначити конкуренцію між посяганням на життя і громадську безпеку?

Чи можна застосувати ст. 111 КК (державна зрада)?

Як практика ЄСПЛ розглядає випадки нападів на міжнародні організації?

7. ВИДИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

Завдання 1. Підготовка есе з дисципліни «Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільства»

Опис та значення завдання

Есе є однією з найбільш поширених форм письмових завдань у сучасній вищій школі, яке поєднує елементи наукової аргументації, індивідуальної інтерпретації та критичного мислення. Його метою є не лише демонстрація знань із дисципліни, але й здатність студента здійснити особистісну рефлексію над конкретною проблемою кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільства.

На відміну від реферату чи аналітичної довідки, есе не обмежується відтворенням змісту нормативних положень чи наукових джерел. Воно має засвідчити вміння магістранта аналізувати суперечливі підходи, виявляти практичні проблеми застосування норм Кримінального кодексу України, співвідносити національні положення з практикою ЄСПЛ та міжнародними стандартами. Особливу увагу слід приділити питанням методології кваліфікації, колізіям і конкуренції норм, ролі судових прецедентів, а також впливу воєнного стану та процесів євроінтеграції на правозастосування.

Таким чином, підготовка есе спрямована на розвиток таких ключових компетентностей: критичне мислення, здатність до наукової аргументації, навички роботи з джерелами, уміння формувати власну позицію та пропонувати напрями вдосконалення законодавства і практики.

Основні завдання студента

1. Вибрати одну із запропонованих тем (або узгодити індивідуальну).

2. Провести аналіз наукової літератури, судової практики, положень КК України та міжнародних актів.

3. Виявити методологічні проблеми та дискусійні аспекти, що стосуються обраної теми.

4. Сформулювати власну позицію з обґрунтованими аргументами.

5. Запропонувати висновки та рекомендації для вдосконалення правозастосування.

Структура роботи

- Вступ: актуальність проблеми, мета та завдання есе.
- Основна частина: аналітичний огляд, аргументація, критичні міркування.
- Висновки: підсумкове узагальнення та авторська позиція.

Джерела

Обов'язково: КК України, правові позиції Верховного Суду, практика ЄСПЛ. Додатково: монографії, статті у фахових журналах (2020–2025 рр.), матеріали конференцій.

Теми есе (орієнтовний перелік)

1. Методологічні засади кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів.

2. Принцип правової визначеності та його значення для кваліфікації правопорушень у сфері громадської безпеки.

3. Конкуренція норм у справах про масові заворушення: доктринальні та практичні підходи.

4. Терористичний акт і диверсія: критерії розмежування складів.

5. Хуліганство та групове порушення порядку: проблеми кваліфікації.

6. Кваліфікація правопорушень проти моральності: свобода вираження та обмеження.

7. Кіберзлочини як виклик для кваліфікації: об'єкт посягання та юрисдикційні колізії.

8. Екологічні злочини як форма посягання на суспільні інтереси: проблеми конкуренції норм.

9. Кваліфікація кримінальних правопорушень у воєнний час: відмінності та ризики розширеного тлумачення.

10. Вплив євроінтеграційних процесів на кваліфікацію кримінальних правопорушень проти суспільства.

Обсяг – 10–12 сторінок, оформлення згідно з вимогами.

Завдання 2. Аналіз опублікованої судової практики з кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільства

Опис та значення завдання

Аналіз судової практики у магістерській підготовці має особливе значення, оскільки дозволяє поєднати теоретичні знання з практичними аспектами правозастосування. Судові рішення, зокрема правові позиції Верховного Суду, формують не лише орієнтири для практики, але й методологічні стандарти кваліфікації кримінальних правопорушень.

Мета завдання полягає у тому, щоб навчити студентів критично аналізувати рішення судів, співвідносити їх із принципами законності, визначеності та пропорційності, виявляти колізії та конкуренцію норм, а також оцінювати відповідність національної практики міжнародним стандартам. Особлива увага приділяється практиці у справах про кримінальні правопорушення проти громадської безпеки, громадського порядку, моральності, довілля, у сфері обігу наркотиків та кіберзлочинності.

Основні завдання студента

1. Обрати 8–10 вироків судів України.
2. Скласти аналітичні «карти» справ: фабула, правова кваліфікація, ключові аргументи, позиції сторін.
3. Виявити проблеми конкуренції та колізій норм, межі тлумачення, критерії відмежування.
4. Порівняти з практикою ЄСПЛ та міжнародними стандартами.
5. Сформулювати узагальнені висновки та рекомендації.

Структура роботи

- Вступ: обґрунтування вибору напряму аналізу (напр., тероризм, масові заворушення, кіберзлочини).
- Основна частина: розбір справ за єдиною схемою, виявлення закономірностей.
- Висновки: узагальнення, пропозиції щодо вдосконалення практики, прогнози розвитку.

Орієнтовні напрями аналізу

- Кваліфікація терористичних актів і диверсій.
- Масові заворушення vs групове порушення порядку.

- Жорстоке поводження з тваринами та посягання на культурні цінності.

- Екологічні склади правопорушень і проблеми конкуренції.
- Кваліфікація кіберзлочинів і транснаціональні колізії.

Вимоги до роботи

- Обсяг 8–12 сторінок.
- Посилання на КК України, судову практику, наукову літературу.

- Використання мінімум 15 джерел, з них не менше 6 правових позицій Верховного Суду і 2 практики ЄСПЛ.

Очікуваний результат

Студент повинен продемонструвати здатність не лише орієнтуватися у фактичних складах кримінальних правопорушень, але й бачити їх у контексті методології кваліфікації, пропонувати власні науково-практичні висновки, а також робити порівняння з європейськими стандартами.

Завдання 3. Робота над кейсом: кваліфікація складних правових ситуацій

Опис та значення завдання

Кейс-метод є ефективним інструментом підготовки магістрів, оскільки дозволяє навчитися застосовувати теоретичні знання до конкретних практичних ситуацій. Особливістю завдання є те, що фабула справи навмисно містить елементи конкуренції та колізій норм, а також прогалини, які вимагають від студента аргументованого вибору правильної кваліфікації.

Метою роботи є не лише правильне визначення статті КК України, а й побудова повної формули кваліфікації, обґрунтування обраного варіанту та відмежування від суміжних складів.

Основні завдання студента

1. Ознайомитися з фабулою кейсу (наприклад: незаконний обіг наркотиків + організація масових заворушень + шкода довікільню).

2. Визначити об'єкт, об'єктивну та суб'єктивну сторони, коло суб'єктів.

3. Виявити конкуренцію чи колізію норм (наприклад, ст. 294 vs ст. 258 КК України).

4. Побудувати повну формулу кваліфікації з урахуванням сукупності кримінальних правопорушень.

5. Підготувати коротку доповідь (усну чи письмову) з аргументами та альтернативними підходами.

Структура відповіді

- Вступ: характеристика фабули.
- Основна частина: аналіз юридичного складу кримінального правопорушення, конкуренції норм.
- Висновки: формула кваліфікації та обґрунтованість вибору.

Формат – 4–6 сторінок або презентація на 10–12 слайдів.

Завдання 4. Міжнародне порівняльне дослідження

Опис та значення завдання

Сучасна правова освіта вимагає від студентів орієнтації у міжнародних стандартах та порівняльно-правовому аналізі. Завдання спрямоване на вивчення регламентації кримінальних правопорушень проти суспільства в законодавстві України та обраної іноземної держави (наприклад: Польщі, Німеччини, Франції).

Метою є з'ясування відмінностей у підходах до криміналізації та кваліфікації діянь, а також визначення можливостей гармонізації законодавства України з правом ЄС.

Основні завдання студента

1. Обрати одну з категорій (тероризм, хуліганство, кримінальні правопорушення проти моральності, кіберзлочини).
2. Здійснити аналіз статей КК України та відповідних положень іноземного законодавства.
3. Порівняти доктринальні підходи та судову практику.
4. Визначити переваги та недоліки кожної моделі.
5. Сформулювати рекомендації щодо удосконалення українського законодавства.

Структура роботи

- Вступ: обґрунтування вибору держави та категорії кримінальних правопорушень.
- Основна частина: порівняльно-правовий аналіз (таблиця чи схема + текстовий аналіз).

- Висновки: узагальнення та пропозиції.

Формат – 10–12 сторінок з використанням мінімум 12 джерел (з них не менше 3 іноземними мовами).

Завдання 5. Науково-дослідний проєкт «Кримінальне право у цифрову добу»

Опис та значення завдання

Розвиток цифрових технологій створює нові виклики для кримінального права, зокрема у сфері кваліфікації кіберзлочинів та діянь, пов'язаних із використанням штучного інтелекту. Завдання передбачає підготовку науково-дослідного мініпроєкту, який має поєднувати теоретичний аналіз і практичні пропозиції щодо майбутнього правового регулювання.

Метою є формування у здобувачів вищої освіти навичок дослідницької діяльності, прогнозування та розробки авторських моделей правового регулювання.

Основні завдання студента

1. Обрати конкретну тему (наприклад: «AI і кримінальна відповідальність», «Кіберзлочини у воєнний час», «Міжнародна юрисдикція у справах про DDoS-атаки»).

2. Вивчити наукові публікації та аналітичні звіти міжнародних організацій (ЄС, ООН, INTERPOL).

3. Визначити основні проблеми кваліфікації у цій сфері.

4. Сформулювати пропозиції щодо внесення змін до законодавства України.

5. Презентувати результати у вигляді письмової роботи або наукової доповіді.

Структура проєкту

- Вступ: актуальність теми.
- Основна частина: аналітичний огляд проблеми, приклади з практики, порівняльно-правові аспекти.
- Висновки: авторські пропозиції та моделі правового регулювання.

Формат – 12–15 сторінок або мультимедійна презентація (15–20 слайдів).

8. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Поняття кримінальних правопорушень проти суспільства та їх сутність у правовій науці.

2. Доктринальні підходи до визначення системи кримінальних правопорушень проти суспільства.

3. Критерії класифікації кримінальних правопорушень проти суспільства.

4. Родове поняття об'єкта посягання та його значення для побудови Особливої частини КК України.

5. Система кримінальних правопорушень проти суспільства у чинному КК України.

6. Співвідношення кримінальних правопорушень проти суспільства з посяганнями проти держави та особи.

7. Види кримінальних правопорушень проти суспільства: проти громадської безпеки, громадського порядку і моральності, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, її аналогів та прекурсорів, проти довкілля та інші.

8. Принципи кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільних інтересів.

9. Проблеми правової визначеності та уникнення надмірної криміналізації у сфері суспільних інтересів.

10. Взаємодія Загальної та Особливої частини КК України у процесі кваліфікації.

11. Роль практики Верховного Суду у кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільства.

12. Вплив практики ЄСПЛ на кваліфікацію кримінальних правопорушень проти суспільства.

13. Значення міжнародних кримінально-правових стандартів для українського законодавства.

14. Новели проєкту КК України щодо системи кримінальних правопорушень проти суспільства.

15. Доцільність криміналізації діянь, що посягають на суспільні інтереси.

16. Відмежування кримінальних правопорушень від адміністративних та дисциплінарних деліктів.

17. Об'єкт кримінальних правопорушень проти громадської безпеки та його особливості.

18. Критерії класифікації кримінальних правопорушень проти громадської безпеки у КК України.

19. Відмежування складів кримінальних правопорушень проти громадської безпеки та громадського порядку.

20. Терористичний акт: поняття, юридичний склад, спеціальна мета.

21. Відмежування терористичного акту від диверсії.

22. Момент закінчення терористичного акту.

23. Незаконне поводження зі зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами: проблеми кваліфікації.

24. Особливості кваліфікації незаконного виготовлення чи збуту вибухових речовин.

25. Судова практика Верховного Суду у справах про кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.

26. Вплив воєнного стану на кваліфікацію правопорушень проти громадської безпеки.

27. Організовані форми злочинної діяльності: поняття та класифікація.

28. Масові заворушення: кримінально-правова характеристика.

29. Відмежування масових заворушень від хуліганства та терористичного акту.

30. Організована група, банда, злочинна організація, злочинна спільнота: порівняльна характеристика.

31. Особливості кваліфікації діянь, учинених у складі організованої групи.

32. Конкуренція норм при кваліфікації масових заворушень.

33. Роль Верховного Суду у формуванні практики щодо організованої злочинності.

34. Перспективи вдосконалення законодавства про організовані форми злочинної діяльності.

35. Поняття та об'єкт кримінальних правопорушень проти громадського порядку.

36. Хуліганство: юридичний склад, кваліфікуючі ознаки та відмежування від суміжних кримінальних правопорушень.

37. Особливості кваліфікації групового порушення громадського порядку.

38. Конкуренція норм у сфері кримінальних правопорушень проти громадського порядку.

39. Судова практика Верховного Суду у справах про хуліганство.

40. Вплив міжнародних стандартів та практики ЄСПЛ на кваліфікацію правопорушень проти громадського порядку.

41. Перспективи вдосконалення законодавства про правопорушення проти громадського порядку.

42. Поняття кримінальних правопорушень проти моральності та культурної спадщини.

43. Об'єкт охорони: моральність і культурна спадщина як кримінально-правові категорії.

44. Особливості кваліфікації наруги над могилою або тілом померлого.

45. Особливості кваліфікації посягань на об'єкти культурної спадщини.

46. Жорстоке поводження з тваринами: кваліфікаційні проблеми та судова практика.

47. Пропаганда культу насильства і жорстокості: проблеми відмежування.

48. Посягання на статеву моральність і виховання неповнолітніх: кваліфікаційні особливості.

49. Практика Верховного Суду та ЄСПЛ у сфері охорони моральності та культурних цінностей.

50. Колізії та конкуренція норм у сфері кримінальних правопорушень проти моральності.

51. Поняття та ознаки кіберзлочинів у кримінальному праві України.

52. Об'єкт посягання при кіберзлочинах: громадська безпека, громадський порядок чи інформаційна безпека.

53. Класифікація кіберзлочинів за статтями КК України.

54. Відмежування кіберзлочинів від суміжних складів кримінальних правопорушень.

55. Особливості кваліфікації масових кібератак на критичну інфраструктуру.

56. Юрисдикційні колізії та проблеми міжнародної співпраці у боротьбі з кіберзлочинами.

57. Практика Верховного Суду щодо кваліфікації кіберзлочинів.

58. Вплив Будапештської конвенції на правове регулювання кіберзлочинів.

59. Перспективи вдосконалення законодавства у сфері кіберзлочинності.

60. Методологічні проблеми кваліфікації правопорушень проти громадської безпеки в умовах воєнного стану.

61. Співвідношення диверсії та воєнного злочину.

62. Терористичний акт і воєнні дії: проблеми відмежування.

63. Масові заворушення та свобода протесту під час воєнного стану.

64. Хуліганство у період воєнного стану: проблеми посилення відповідальності.

65. Незаконний обіг зброї: загальнокримінальне правопорушення чи елемент воєнного правопорядку.

66. Практика Верховного Суду, ЄСПЛ і МКС у кваліфікації правопорушень проти суспільства під час війни.

67. Принцип правової визначеності та небезпека розширеного тлумачення у воєнний час.

68. Пропозиції проєкту КК України щодо правопорушень воєнного часу.

69. Міжнародні стандарти у сфері протидії тероризму та їх застосування в Україні.

70. Перспективи гармонізації українського підходу з європейськими у сфері кваліфікації правопорушень проти суспільства.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативні акти:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 4 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

Підручники, посібники, наукові праці:

1. Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації: Liber Amicorum на честь професора Петра Андрушка / упоряд. Стрижевська А.А., К.П. Задоя. Київ: Юрінком Прес. 352 с.
2. Антонюк Н.О., Новаковська І.Ю. Правові висновки об'єднаної та Великої палат у кримінальній юрисдикції. Київ: Алерта, 2024. 212 с.
3. Воєнні» новели Кримінального кодексу України: правотворчі та правозастосовні проблеми : монографія / Р.О. Мовчан. Київ: Норма права, 2022. 244 с.
4. Гродецький Ю.В. Загальні правила кваліфікації кримінального правопорушення з урахуванням його стадій. *Вісник Асоціації кримінального права*. України. 2021. № 2 (16). С. 310-325.
5. Кримінальний кодекс України : проєкт (станом на 21.07.2025). URL: <https://shorturl.at/02iLO>
6. Кримінальний кодекс України з постатейним коментарем, висновками Верховного Суду : станом на 01.01.2021 / упоряд. С.Г. Туманов. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2021. 976 с.

7. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар. / За заг. ред. Копотуна І. М. Київ: Вид. «Центр учбової літератури», 2024. 1370 с.

8. Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси: постатейний показчик правових позицій Верховного Суду – Великої Палати та Касаційного кримінального суду (практика 2021 року) / упоряд. О. М. Ткачук. Харків : Право, 2022. 432 с.

9. Кримінально-правова охорона національної безпеки України: терористичний акт : монографія / Л. М. Демидова, О. С. Попович ; за заг. ред. Л.М. Демидової. Харків : Право, 2021. 400 с.

10. Лихова С.Я. Теоретичні основи кваліфікації кримінальних правопорушень: навчальний посібник. Київ : НАУ, 2021. 160 с.

11. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. За заг. ред. доктора юрид. наук, проф. І.М. Копотуна. Київ : Професіонал, 2021. 912 с.

12. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України / За редакцією С.В. Ківалова та С.І. Кравченка. Одеса: Фенікс, 2020. 924 с.

13. Нікітін А. О. Кримінальна відповідальність за злочини, пов'язані зі злочинним впливом: теорія і практика : монографія / за наук. ред. М. Хавронюка. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 304 с.

14. Ніколасенко Т.Б., Омельчук В.А. Кваліфікація кримінальних правопорушень : актуальні проблеми : підручник. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2022. 504 с.

15. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану: науково-практичний коментар / А.А. Вознюк, О.О. Дудоров, Р.О. Мовчан, С.С. Чернявський та ін.; за ред. А.А. Вознюка, Р.О. Мовчана, В.В. Чернея. Київ : Норма права, 2022. 278 с.

16. Околіт О. В., Вознюк А. А. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації чи злочинної спільноти та участь у них: проблеми теорії і практики : монографія / за наук. ред. А. А. Вознюка. Київ : Видавництво «Норма права», 2025. 324 с.

17. Основи кваліфікації кримінальних правопорушень : навчальний посібник / М.І. Панов, С.О. Харитонов, О.О. Володіна

та ін. ; за ред. М.І. Панова та С.О. Харитонova. Київ: Норма права, 2023. 460 с.

18.Постанови Пленуму Верховного Суду України в кримінальному судочинстві / упоряд.: Вереша Р.В., Карпунцов В.В. Київ : Алерта, 2022. 322 с.

19.Практикум з основ кваліфікації кримінальних правопорушень: навч. посібник / Н.Ю. Карпова. Київ : Заклад вищої освіти «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая», 2024. 234 с.

20.Саско О.І., Фідря Ю.О. Кримінально-правова кваліфікація: навч.-метод. реком. Луцьк: Волинський нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2022. 32 с.

21.Саченко А.П. Практика Європейського суду з прав людини. Кримінальний аспект. Харків: Видавництво Право, 2021. 208 с.

22.Скрипник Д.О. Правові позиції Верховного Суду в кримінальному провадженні: монографія / за наук. ред. В.К. Волошина. Київ: Алерта, 2024. 232 с.

23.Теоретичні основи кваліфікації кримінальних правопорушень: навч. посібник / І.М. Сопілко, С.Я. Лихова, О.П. Куліков. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2022. 188 с.

24.Тетарчук І., Дяків Т. Теорія кваліфікації злочинів: посібник для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури. 2020. 104 с.

25.Туркот М.С., Столітній А.В., Шмаленя С.В., Снігар М.І. Кримінальний кодекс України з постатейними матеріалами практики Європейського суду з прав людини. Київ : Норма права, 2022. 1104 с.

26.Юріков О.О. Кваліфікація кримінальних правопорушень : збірник практичних завдань. Київ : 7БЦ, 2023. 204 с.

11.2. Допоміжна:

1. *Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу*: матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 15 грудня 2021 р.) / за заг. ред. Н.В. Нестор; уклад. : О.В. Баулін, О.І. Жеребко, Т.П. Кривак, О.О. Садченко,

А.В. Старушкевич, О.В. Юдіна. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 520 с.

2. *Актуальні проблеми кримінального права* : матеріали XII Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П.П. Михайленка (Київ, 30 листоп. 2022 р.) / редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін. / упоряд. А.А. Вознюк, О.М. Шармар, О.А. Федоренко. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 292 с.

3. Актуальні проблеми формування сучасної доктрини кримінального права України : монографія / В. Я. Тацій, Л. М. Демидова, В. І. Борисов та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, Л. М. Демидової, В. І. Борисова. Харків : Право, 2021. 632 с.

4. Антонюк Н.О., Новаковська І.Ю. Правові висновки об'єднаної та Великої палат у кримінальній юрисдикції. Київ: Алерта, 2024. 212 с.

5. Вартилицька І.А., Шармар О.М. Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень, вчинених в умовах воєнного стану та особливого періоду. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2021. № 1(15). С. 191-206.

6. *Війна та мир & злочин і покарання*: матеріали XI (24) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 04–05 червня 2025 року) / упорядник І. Б. Газдайка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2025. 240 с.

7. *Дев'ять харківських кримінально-правових читання* : матеріали міжнар. наук. студент. конф. (м. Харків, 25 квіт. 2025 р.) / редкол.: Ю. А. Пономаренко (голов. ред.) та ін. ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України ; Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права». – Харків : Право, 2025. 192 с.

8. *Європеїзація кримінального права України* : матеріали міжнар. наук. конф., що відбулася 19 груд. 2024 р. / Коміс. з питань прав. реформи при Президентові України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса, Нац. акад. прав. наук України [та ін.] ; [редкол.: Ю. А. Пономаренко, Ю. В. Баулін, В. С. Батиргарєєва та ін.]. Харків : Право, 2025. 426 с.

9. *Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану* : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса, 9 грудня 2022 року. Одеса: ПРИ НАПРН України, НУ «ОЮА», 2022. 212 с.

10. Задоля К. Основи європейського кримінального права : навч. посібник. Одеса : Фенікс, 2024. 828 с.

11. Колодін Д.О., Степаненко О.В. Кваліфікація кримінальних правопорушень при конкуренції кримінально-правових норм. *Право і суспільство*. 2022. № 2. С. 222-227.

12. Кримінальна відповідальність за злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої (статті 262, 263, 263-1, 264 КК України) : монографія / В. В. Голубош. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2020. 340 с.

13. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені злочинною спільнотою (статті 255, 2551, 2552, 2553, 256 Кримінального кодексу України): науково-практичний коментар / А. А. Вознюк, О. О. Дудоров, С. С. Чернявський. Київ: Норма права, 2021. 130 с.

14. Кримінальна ситуація в Україні в умовах війни: основні тенденції. 2022 рік: монографія / авт. кол.: М.Г. Вербенський, О.Г. Кулик, І.В. Наумова та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.Г. Вербенського. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 388 с.

15. Кримінальне право : науково-експертні висновки / Вид. 3-тє, виправ. та доп. / За ред. д-ра юрид. наук, проф. П.С. Берзіна. Київ: Алерта, 2025. 848 с.

16. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / за заг. ред. В. М. Бурдіна, В. І. Маркіна. Київ: Юрінком Інтер, 2025. 1148 с.

17. Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник / О.В. Попович, Л.В. Томаш, П.П. Латковський, А.Ю. Бабій. Чернівці, 2022. 319 с.

18. Кримінальне право. Загальна частина (Українсько-європейські студії): підручник: у 2 книгах / за ред. О. О. Дудорова, А. А. Стрижевської. Книга 1. Вступ до кримінального права України. Вчення про кримінальне правопорушення. Київ: Видавництво «Норма права», 2025. 824 с.

19.Кримінальний кодекс України. Окремі думки суддів. Постатейні матеріали. Станом на 01 березня 2024 р. : наук.-практ. посіб. / уклад.: А.В. Столітній, С.В. Шмаленя, М.С. Туркот, М.І. Снігар ; за заг. ред. д.ю.н., проф. А.В. Столітнього; Київ: Норма права, 2024. 1080 с.

20.Кримінальні проступки: науково-практичний коментар статей Кримінального кодексу України. М.І. Хавронюк. Київ : ВД «Дакор», 2020. 266 с.

21.*Кримінально-правова охорона безпеки людини, нації, світу: фундаментальність, трансдисциплінарність і ноонауковість убезпечення* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 трав. 2024 р.) / редкол.: Л.М. Демидова (голов. ред.), Ю.А. Пономаренко, С. О. Харитонов та ін. ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. права, Каф. кримін.-прав. політики ; Гром. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права», Відокремл. підрозділ в Харківс. обл. Харків : Право, 2024. 280 с.

22.*Кримінально-правові відповіді на виклики воєнного стану в Україні* : матеріали міжнар. наук. конф., м. Харків, 5 трав. 2022 р. / упоряд. та заг. ред.: Ю.В. Баулін, Ю.А. Пономаренко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; Нац. шк. суддів України ; Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права» ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків : Право, 2022. 310 с.

23.Навроцький В.О. Наскрізні кримінально-правові поняття: навч. посібн. Київ: Юрінком Інтер. 2023. 376 с.

24.*Наступність у кримінальному праві: до 70-річчя проф. Ю.В. Бауліна* : матеріали наук. конф. (м. Харків, 8 верес. 2023 р.) / редкол.: Ю.А. Пономаренко (голова), О.В. Харитонova, Н.В. Маслак та ін. ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, каф. кримін. права. Харків : Право, 2023. 352 с.

25.Новгородська Д., Любавіна, В. Актуальні проблеми кваліфікації воєнних злочинів в Україні. Молодий вчений. 2024. № 7 (131). С. 177-180. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-7-131-26>

26.Новітні кримінально-правові дослідження – 2024 : Альманах наукових праць / за ред. д.ю.н., професора О. Козаченка, доктора філософії (PhD) в галузі права, доцента О. Мусиченко. Миколаїв : МННІП НУ «ОЮА», 2024. 183 с.

27.Письменський Є. О. Кримінально-правова політика України під впливом факторів воєнного характеру та її віддзеркалення в експертній думці : монографія. Київ : Норма права, 2025. 212 с.

28.Попович О.В. Зниження віку кримінальної відповідальності за жорстоке поводження з тваринами: доцільність та проблеми. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2022 № 56. С. 70-73. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc56/15.pdf>

29.Попович О.В., Томаш Л.В. Автоматизація та алгоритмізація кримінально-правової кваліфікації в умовах цифрової трансформації правозастосування. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2025. Випуск № 03. Частина 3. С. 104-108. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/08/18-2.pdf>

30.Попович О.В., Томаш Л.В. Конструктивні особливості кримінально-правових санкцій ст. 110-2 КК України. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2020. № 1. С. 88-94. URL: <https://shorturl.at/JZYq4>

31.Попович О.В., Томаш Л.В. Кримінально-правова кваліфікація як елемент кримінально-правової політики держави: сучасні виклики. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2025. № 90, ч. 5. С 477-481.

32.Попович О.В., Томаш Л.В. Методологічне значення принципів криміналізації для кваліфікації кримінальних правопорушень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2025. № 90, частина 5. С. 471-476.

33.Попович О.В., Томаш Л.В. Типи кримінально-правового регулювання суспільних відносин. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. № 5. Том 1. С. 99-105. URL: http://nvppp.in.ua/vip/2021/5/part_1/18.pdf

34.Сьомі Харківські кримінально-правові читання «Кримінально-правові рефлексії на актуальні виклики сьогодення» : матеріали міжнар. наук. студент. конф. (м. Харків, 27 квіт. 2023 р.) : електрон. наук. вид. / редкол.: Ю.А. Пономаренко (голов. ред.) та ін. ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В.В. Сташиса Нац. акад. прав. наук

України ; Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права». Харків : Право, 2023. 108 с.

35. Тімофєєва Л.Ю. Пропорційність врахування обтяжуючих та пом'якшуючих обставин при кваліфікації та призначенні покарання. *Вісник Асоціації кримінального права. України. 2024. № 1 (21). С. 13-36.*

36. Туляков В.О. Парадигми кримінального права : навчально-методичний. Одеса : НУ «ОЮА», 2022. 41 с.

37. *Українська кримінальна юстиція у пост/воєнній парадигмі: матеріали Х (XXIII) Львівського форуму кримінальної юстиції (м. Львів, 19–20 вересня 2024 року) / упорядник І. Б. Газдай-ка-Василишин. Львів: ЛьвДУВС, 2024. 280 с.*

38. Федорович Н.А. Кваліфікація діянь співучасників кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом, усю об'єктивну сторону якого виконує особа, яка не наділена ознаками спеціального суб'єкта. *Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. 2020. Вип. 88. С. 135-142.*

11.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. www.rada.gov.ua – Верховна Рада України.
2. www.echr.coe.int – Європейський суд з прав людини.
3. <https://ccu.gov.ua/index.php> – Конституційний Суд України.
4. www.scourt.gov.ua – Верховний Суд.
5. <https://court.gov.ua/> – Офіційний веб-портал «Судова влада України».
6. <https://reyestr.court.gov.ua> – Єдиний держаний реєстр судових рішень.
7. <http://dspace.onua.edu.ua> – eNUOLAIR репозитарій (архів) НУ ОЮА.
8. <http://ivpz.org> – Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності ім. акад. В.В. Сташиса НАПрН України.
9. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
10. <https://nlu.org.ua/> – Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого.

Навчально–методичне видання

Особливості кваліфікації кримінальних правопорушень проти суспільства: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня; галузь знань – К «Безпека та оборона», спеціальність – К9 «Правоохоронна діяльність» / Укл.: О.В. Попович, Л.В. Томаш, О.Т. Волощук. Чернівці, 2025. 80 с.

В авторській редакції

Підп. до друку 27.08.2025.

Формат 60х84/16.

Папір офс. Гарнітура Times New Roman Cyr.

Друк офс. Ум. друк. арк. Обл.–вид. арк.

Тираж 100 пр. Ціна договірна